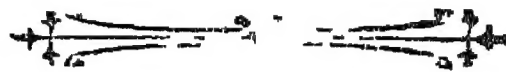

Chennapuri Velasam.

చెన్న పురీవిలాసము. -

ప్రౌఢప్రబంధము.

బ్రహ్మశ్రీ మతుకుమల్లి నృసింహకవి
ప్రణీతము.

బ్రహ్మశ్రీ
మతుకుమల్లి రఘూత్తమరాధుశాస్త్రిగారిచే
ప్రకటితము.

—
8 అణాలు.
—

శ్రీరస్తు.

వేణుగోపాలస్సహాయః

శ్రీమదభంగుర శ్రీరంగిత మంగు త్రిలింగదేశ
వసుధాంగనా శృంగార లలతకాయమాన వల్లూగునగర
రాజధానీ వరభద్రసింహసనా శ్వరులును
శ్రీమద్రాజా బహదరు ఒకూదాగు ప్రభృతి విజయనరకు
సమస్తైకం ధర్మాపటునిపిసతాకాట ప్రేక్షిత్ప్రభా
విశ్వంఖళ వివశ వివిధ దిగధీశ్వరులును
శ్రీమద్వేంకట నారసింహరాంద్ర ధర్మపరిగ్రహ
రాజ్యక్షుద్ధిబికాగర్భలధి రాకంశాశ్వాసురులును
పట్నాలగోత్ర పవిత్ర నిర్మల బొమ్మదేవరవరవంశ
వ రిజవాసరేశ్వరులును సగు

శ్రీమన్నగవనీశ్వర మహేశ్వరుల నివాస సంబంధులను
నివాసభాలంకార పీఠవిభులగు మతుకుమల్లి నృసింహ
విద్వన్మణులచే ప్రవీణులగు

చెన్నపురీకలాసంబను ప్రబంధులు

మహాలాస్యసంబంధం గృత్యయందుకొని లోకప్రఖ్యాతముగా
సకల సగ మానవోల్లాసంబగునట్లు దుందుభినామసంవత్సర
శ్రావణమాసమున ముద్రింపబడిన దీనిని వాచుతుంటును
పరోపకారనాణులు సగు బ్రహ్మశ్రీ మతుకుమల్లి

రఘూత్తమశాస్త్రిగారిచే

పలూరు

మంజువాణీముద్రాక్షరశాలయం దచ్చువేయింపబడి
ప్రచురింపబడియెను.

1920.

శ్రీ వేణుగోపాలస్వహాయః

పద్ధతి - ప్రకరణ - విషయాదిసూచిక -

ఈ చెన్నపురీవిలాసంబనునభినవప్రబంధంబునందు

కూపపద్ధతియు ♦ పూర్వపద్ధతియు ♦ దక్షిణపద్ధతియు ♦
ప్రేమపద్ధతియు ♦ సుత్తరపద్ధతియు ♦ సంతరాళపద్ధతియు ♦
మనోమయపద్ధతియును ♦

వాల్మీకి సంబ్రవృత్తమంబగుస్వీకూపపద్ధతియందు

సంగళప్రకరణంబును ♦ గృతినాయక ప్రకరణంబును ♦
యతిప్రకరణంబును ♦ పన్నె నేత్ర ప్రకరణంబును ♦ వీధిప్రకరణంబును ♦
సంగళప్రకరణంబును ♦ మహామహాప్రకరణంబును ♦ గౌరప్రకరణంబును ♦
సభాటప్రకరణంబును ♦ సుసవనప్రకరణంబును ♦
శతత్రవిక్రమకాప్రకరణంబును ♦ బుష్పలూపికాప్రకరణంబును ♦
కటప్రకరణంబును ♦ సనుపదియుమూడు ప్రకరణంబులును ♦

ద్వితీయంబగు పూర్వపద్ధతియందు

ముద్రప్రకరణంబును ♦ సౌహార్ద్యప్రకరణంబును ♦
"కాప్రకరణంబును ♦ సేతుప్రకరణంబును ♦
"ధాన్యవాళి" కాప్రకరణంబును ♦ స" కాదీనస్తంభప్రకరణంబును ♦
భాప్రకరణంబును ♦ సనుసేతుప్రకరణంబులును ♦

తృతీయంబగు దక్షిణపద్ధతియందు

వృత్తప్రకరణంబును ♦ సీనాప్రకరణంబును ♦ శతఘ్న కాప్రకరణంబును ♦
పడిసు ప్రకరణంబును ♦ మండ్రోలు ప్రకరణంబును ♦
రత్నావ ప్రకరణంబును ♦ దక్షిణశౌఖానగర ప్రకరణంబును ♦
గృహసారథి ప్రకరణంబును ♦ సనుసలిమిది ప్రకరణంబులును ♦

చతుర్థంబగు శ్చిమపద్ధతియందు

శ్చిమశౌఖానగర ప్రకరణంబును ♦ పుస్తకసౌధ ప్రకరణంబును ♦

కొల్వకూటపుఁ బ్రకరణంబును ♦ వినోదసభా ప్రకరణంబును
 ననునాలుఁగు బ్రకరణంబులును ♦

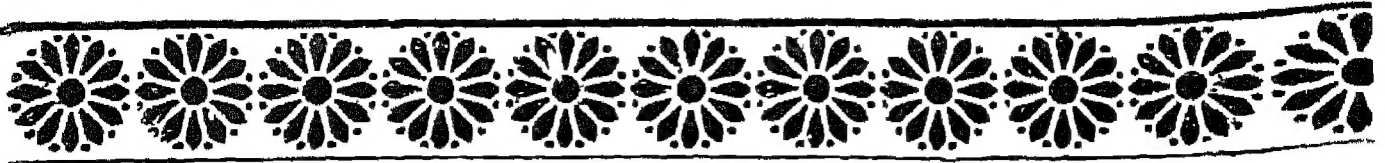
పంచమంబగు నుత్తరపద్ధతియందు

తంత్రీవార్తా ప్రకరణంబును ♦ ధూమశేకట ప్రకరణంబును ♦
 వైద్యశాలా ప్రకరణంబును ♦ నుత్తరశాఖానగర ప్రకరణంబును
 గాత్యాయనీ ప్రకరణంబును ♦ త్యాగరాయ ప్రకరణంబును ♦
 ననునాఱుబ్రకరణంబులును ♦

షష్ఠంబగునంతరాశపద్ధతియందు

ముద్రాక్షరశాలాప్రకరణంబును ♦ హూణదేవాలయప్రకరణంబును
 బోటోగ్రాఫీప్రకరణంబును ♦ ఇలెక్ట్రోగేల్వానిక్స్మిషన్ ప్రకరణంబును
 పెద్దినాయునిపేటవీధి ప్రకరణంబును ♦ సప్తకూప ప్రకరణంబును
 పుష్పకూప ప్రకరణంబును ♦ జంబూరాతోట బ్రకరణంబును
 ఘూర్జరవీధిప్రకరణంబును ♦ టంకశాలా ప్రకరణంబును ♦
 మందవెలివీధిప్రకరణంబును ♦ నుగంధద్రవ్యపణ్యవీధిప్రకరణంబును
 పెద్దయంగడవీధి ప్రకరణంబును ♦ గుజరీవీధి ప్రకరణంబును ♦
 తోకలవీధి ప్రకరణంబును ♦ ముత్యాలపేటవీధి ప్రకరణంబును ♦
 కచ్చాలేశ్వర ప్రకరణంబును ♦ పగడాలవీధి ప్రకరణంబును ♦
 డైమిన్సుజై మిన్సులవీధులప్రకరణంబును ♦ వేశ్యాప్రకరణంబును
 రాక్షసాంగారప్రకరణంబును ♦ కప్పలుపోలిశెట్టివీధిప్రకరణంబును
 బందీశాలా ప్రకరణంబును ♦ పాఠశాలా ప్రకరణంబును ♦
 హూణవాణిజ్యశాలాప్రకరణంబును ♦ దశావతారప్రకరణంబును
 ననునిరువదియారు ప్రకరణంబులునుంగూడి ♦
 యరువదినాలుగు బ్రకరణంబులును ♦

శ్రీ రస్తు .

శ్రీవేణుగోపాలస్సహాయః,

చెన్నపురీవిలాసము-ప్రథమంబగుస్వరూపపద్ధతి-

—[౦]—

అంచుమంగళప్రకరణము-ప్రథమము.

—[౦]—

- శా. శ్రీమద్భీష్మసుతాస్వయంగ్రహ సమాశ్లేషాప్తి నాత్మీయః
హామధ్యంబున లగ్నమాఘసృణపంకాంకంబు వీక్షించుచో
భామ౯ గౌస్తుభకాంతి కైతవమున నవ్వవంచించులీలాభిజ
స్థేమున్గొల్చెదఁ దోట్లవల్లురిపుర శ్రీవేణుగోపప్రభు౯ .
- మ. సరయస్తంభ భిదార్భటీవిదళదాశాభి త్తినంధిస్థిరీ
కరణవ్యగ్రసరోజసంభ వకరాగ్రక్షిప్తమృత్పిండవీ
క్ష్యరయోద్ధూతసటాచ్చటాచటులజంఝామారుతాభాటఁ
ర్భరభూధ్రంబగుమాల్యశైలనృహరిబ్రహ్మంబునన్ బ్రోవుతన్
- క. వాణినలినేణినతగీ | ర్వాణిఘనశ్రోణి మధురవాణిఁబరమక
శ్యాణివిపంచీపుస్తక | పాణిన్మదీదలతువారిభవభపురాణిన్
- ఉ. అక్షయదుగ్ధపూరభరి తాంతరమైన సుధాపయోధియ
భక్షరదాగతోదక ఝరంబులులోఁ గొనదేయుదారవా
గక్షతసేవధుల్సుబుధు లన్యకృతు ల్మదిమొత్తురౌటఁదా
దృక్షవిభూతిమత్కృతి గ్రహింపనుతింతుసుధీవతంసుల౯ .

మ. అని యిద్విధమునం బ్రాణీన్సిత ప్రబంధప్రతిబంధి ప్రత్యూహ
వ పూర్వహంకార విధ్వంసనా హస్కరంబగు నిష్టదేవతా
సమస్కారంబును శ్రేయస్కరంబగు సుకివి జనోపస్కారంబు
నుంగావించి యత్కించదభినవ ప్రబంధ నిబంధ నోత్సాహ
బంధురస్వాంతుండనై యన్న సమయంబున. ౭

కృతినాయకప్రకరణము * ద్వితీయము

సీ. తనకీర్తిరుచిమరు త్వన్ముఖాశాధీశ,
సౌధరాజకిసుధా చర్చగాఁగఁ
దనప్రణాపాష్మ పద్మభవాండ,మంటపా
భ్యంతరంబునకుదీపార్చిగాఁగఁ
దనగుణశ్రేణి సత్కవికల్పితానల్ప,
కృతికన్యకలకలం కృతులుగాఁగఁ
దనవదాన్యత యాచకనికాయచాతక
శ్రేణిక భూరివారిదముగాఁగఁ

గీ. బ్రబలురాజాబహద్దరు ప్రభృతినిభృత
బిరుదపుంఖతథక్కా గభీరనినద
భీతభీతాఖిలాహిత వ్రాతుడగుచు
బొమ్మదేవరకులనాగ భూవిభుండు. 1

మ. జనులెల్లన్జగతీమహేంద్రుడనఁగా సామ్రాజ్యసంపూర్తిబే
ర్కొనవల్లారుపసంతవాడమరియుం గూఢూరునాఖ్యాతిగాం
చినరాజ్యంబులనందధాన్య ధనలక్ష్మీపూర్ణతన్నించఁగాఁ
దనరున్నాగసరేంద్రుడ౧౪౭భుజో ద్దామప్రతాపాన్నతిన్. 2

చును సమరథాటికానమయ నకుతతఃప్రస్మయ పరసహస్ర
సేనా పురస్సముత్తంభితభ్రాంతర మరుద్యత విభ్రామితా
భ్రాపగా విభ్రమాద్రభశుభ్రతర బిరుదకేతన పతాకాలో
క్తనమాత్రకాతర కానిశీకపాశీక కరూకాని నానాదేశా
క్షిశ్వరుండును నగు నచ్చుహీపాలచంద్రుని వినుతింపనప్పలుకు
చెలికినైన నలవియె ముతీయును.

ఉ. ఆపరపాలనోక మకరాంకుశమేకట నారసింహరా
టూంకుశబామ్మదేవర విశుద్ధకులాద్ధి మృగాంకుశాబృహ
ద్భానుమదీప్తిబూర్ణసిత భానుమకీర్తి బ్రతాపవైఖరిన్
భానుమగాన నాగజపపాలుమమాద నృపాలమాత్రుడే. 6

ప్రీ. శ్రీవేంకటేశ్వర సేనైకహేనాక,
పాశోపనతపక్య ఫలమనంగ
సర్వాతిశయమహా జ్వలమహారాజాది
రాజరాజశ్రీ విరాజమాన
భోగయా నీమరాణీగారు సైన్య సా
హాయ్యురుగుమెచ్చి మానశీయ
ముదముది కలఃత్త మకరాప గౌర్మరుత్
చెలిమివాటిల్లగా నెలుపునేయ
బుదరుపురములోపల గల్పెరు జడ్డి
కర్నలు మొదలుగాగులుగు దొరలు
హిందూనరేంద్రులు యందరుసభజేసి
యవరిమిశోత్సాహ మతిశయిల్లు

రాజాబహద్దరు ప్రభృతి సద్భిరుదాంకు
 డురుతర బొమ్మదేవరకులాబ్ధి
 చంద్రుడౌ నాగరాజన్యదేవేంద్రున
 కవిరళవై భవోత్సవములమర
 శాలివాహన మహాశకవత్సరంబులు
 గుణవారణమునీందు గణనగల్గు
 రౌద్రినామకవత్సరమున నాశ్వయుజీయ
 బహుళ పంచమి మందవాసరమున
 గీ. భాసురస్వర్ణమయమైన బాహుపురియు
 రమ్యకాశ్మీర పట్టాంబరద్వయంబు
 ఘనతమీట బహూక్తిగానొసంగి
 రాన్యపోత్తముగరిమ నేమనగవచ్చు.

నీ శాలివాహన మహాశకవత్సరంబులు
 భువగడమునిచంద్ర పూర్ణసంఖ్య
 బరగుసిద్ధార్థి సంవత్సరంబున మాఖ
 బహుళ తృతీయార్యవాసరమున
 గొప్పాకపుర వేణుగోపాలదేవాల
 యాగ్రభాగంబున నలఘుపటిమ
 బొమ్మదేవర కులాంబుధిపూర్ణచంద్రుండు
 పట్నాలగోత్రాబ్జ పద్మహితుండు
 గీ. ప్రబల రాజాబహద్దరు ప్రభృతిబిరుద
 శాలియైనట్టి నాగభూపాలమాళి

ప్రధమంబగు స్వరూపపద్ధతి.

11

తేజవింపొందంగ ధ్వజ ప్రతిష్ఠనలిపె
దనరఁ దనకీర్తి యాచంద్రితారకంబు.

10

గీ. అట్టి శ్రీ నాగభూమిపాలావళీవ
తంసకమ్ము మున్నొక నిమిత్తఁ బునలన
పడిన గూడూరు పరగణాపేరవెలయు
జీగరాజ్యంబు మరల నార్జింపఁదలఁచి.

11

గీ. శాలివాహనశాక వర్షములుగుణగ
జర్ని శశిసంఖ్యగల రాద్రివర్ష మాఘ
బహుళపక్ష తృతీయజ్ఞవాసరమున
నిష్టదేవతసర్పించి యెలమి మించి.

12

పీ. ప్రస్థానభేరి నిర్భరమౌఁభాంకృతు
ల్భాసభోంతరమున బోరుకలుగ
హస్త్యశ్వ రథ భటాభ్యుధి క సంరంభంబు
కడిమిచే బుడమి గ్రక్కడలిపొదల
బిరుదకేతన పటప్రేంఖోళిత ప్రభ
ల్లగనభాగంబునఁ గడలుకొనగఁ
గవిబుధ ప్రసర బాంధవ మంత్రీవర్గము
ల్వాహనారూఢత వరుసఁగదలఁ

గీ. బరమవిభవంబుతో నాత్మపురము వెడలి
పటకుటీర పుష్పభవదటవియగుచు
గతిషయప్రయాణంబుల ఘనతమిఱ
చెన్నపురిజేరి హర్షంబు చెన్నుమిగుల.

13

మ. మహిమం జాకలపేట దండపురి రామానాయనింగారిచే
విహితంబౌ మహితాగ్రహారమున నావిరూపితశాఖానికా
యహిమప్రాయతలమ్రుశోభిత తదీయారామ సాధంబునా
రహిమిరన్ని వసించి యాత్మపరివారవ్రాతముల్గొల్పఁగన్. 14

చ. ఘనతఁగమిస్సెరీదొరల గొర్నరుగార్లను సెక్రితేరులన్
గనగ గమిస్సెరీజెరలుగారు సిఘారసుసేయ మెచ్చి నె
మ్మనయునకూర్చి నాన్మపతిమాళికి గొర్నరుమొటువారు
భూజనులఁగరగఁజూసు మొసంగిరికమ్మరగాజ్యమియఁగన్ 15
మ. ఇవిధిధాబున బుర్రబ్బాభిమత రాజ్యలాభ ప్రమాదమేమర
హృదయారవిందకందళిత ప్రసాదచూచక శుచిస్థితాలంకృత
సుముఖారవిందుడై చెన్ననగరంబునం బూర్వోక్త సాధా
పరిభూమికాభాగంబున దివ్యసభామండపంబున భద్రసింహా
సనంబున మహేంద్రవిభవంబున సిరుల నిరవొందును సచివ
సామంత బౌధవ కవి విబుధ నికర వీర భటానకంబు గొ
లువ నిండుగొలువై యుండి

కృతి ప్రకరణము * తృతీయము

మ. ననుమాల్యాద్రి నృసింహభక్తుదితనా నాశాస్త్రసాండిత్యశా
లిని శ్రీమత్కనకాద్రిశాస్త్రిసుతు ధీలేఖర్షభాచార్యుఁ బా
వనసత్కాశ్యపగోత్ర సంజనితు నాపస్తంబపూత్రుస్సమీ
పనివిష్ణున్నరసింహపండితుని సంభావించి పల్కెదయన్ 1

ప్ర. తుమవిహరించు వాక్సతిపుట్టినయిలుమ

తుకు మల్లికులమతల్లి కతదన్వ

యోదితుల్వేంగళా ర్యాదులుమాల్యశై
 ల్యసింహకరుణోప లబ్ధవరచ
 తుష్టష్టివిద్యావిదులు భనత్ప్రపితా
 మహుండుమాధవ కవీంద్రోత్తముఁడభి
 నవభారతాది నానాగ్రంథకర్తనీ
 శాతన్మసింహ విద్యద్వరుండు
 గీ. శబ్దశాస్త్రత్రయీవిచ ట్టణఁడుసీను
 జనకుఁడెనట్టి కనకాద్రి శాస్త్రివర్యుఁ
 డఖిలశాస్త్రార్థవేదినీ వద్భుతపరి
 సిద్ధసారస్వతుఁడవు నృసింహశాస్త్రి.

2

చ. పురములలోనఁ జెన్నపురి పూర్ణవిలాసము వణకనీయ నై
 ఖరియగుఁగానఁదత్పుర వికస్వరచారువిలాసవణకన
 స్ఫురణనొనర్చుమొక్క కృతీభూరి గభీరతార్థగుంభన
 ర్మరసభరఁబు గామతుకుమల్లి నృసింహ కవీంద్రోజ్జ్వరా తి
 వ. అనిసగౌరవంబుగా నానతియుసంగినం బొంగియభంగురప్ర
 మోదితరంగి తాతరంగుండనై యమ్మహారాజదేవేంద్రునకభ్యు
 డయ పరంపరాభివృద్ధిగా నొనర్పబూనిన చెన్నపురీవిలాసంబను
 ప్రబంధంబునకుంబ్రొరంభం బెట్టిదనిన

* సన్నివేశప్రకరణము * చతుర్థము *

శా. శ్రీశోభాద్భుతమబ్ధితీరవసతి స్థేమాభిరామంబునా
 నాశాఖానగరాభి శోభిత మభిన్య స్తేష్టికానద్ధర ?

ధ్యాశుంభద్రధరాజి చెన్నపురి చెవ్వాదుంజరస్ఫూర్తి హూ
ణేశాధిష్ఠితరాజధాని మదరాసీయుర్రాప్యమై 1

మ. చతురబై చతురశ్రమండలసమస్తాన స్థితంబై మహా
ద్భుతశోభాస్పదమై యభూతచరమై పొల్పారి క్రోశద్వయా
యతవిస్తారమునౌపురిన్ సపరిణాహస్ఫూర్తి రాణించునం
చితపాశ్వోద్వయసాంద్రపాదనివహశ్రీనిధికాశ్రేణిక్ 2

మ. వరవసావృతమై ముగ్ధశయవన్వతో యమ ర్థమ
స్తరమై తూర్పునదక్షిణాబురసముద్య ద్యంత్రమర్థమ
ర్గరమాదుర్గమమై ప్రతిచిరి మహాగాఢాస్థిశాఖాప్రినా
హరయాధ్యంబయియొప్పునప్పురమభేద్యంబై యజేయస్థితై 3

గీ. ఆపురోత్తంసమరయ ముత్యాలపేట
పెదనాయనిపేటనాద్వి విధమయ్యె
బ్రకటసీమావి భాగవిభక్తవిపుల
విపణికాపణవీధికా వితతమగుచు. 4

మ. అమరబురప్రోళికలచంతట నంతటనిల్పుదిన్వేకం
బములపయి న్వేలింగెడి విభాసితదర్పణపేటికా ప్రదీ
పములలరారురేలరవి పర్వగదోజనలేకచిక్కున
ర్యమకిరిణాళిబట్టియిరులప్పురిగారల బెట్టెనోయనన్. 5

మ. ప్రజవర్ణింపబ్రోళికా విపణికాపణ్యాపణాట్టాలక
ప్రజమందంబరవీధిబాసినగరిం బ్రాపించుతారాగణం
బుజగల్మిఱనిశాముఖంబులఁబురిం బొల్పున్ దివారాత్రిస్సు
ప్రజసాధ్యానలవిస్సు లింగశకలశ్రేణుక్ ప్రదీపావళుక్. 6

- అలరునుభూతధాత్రీనివిధాఖిలవ స్తుమహాసమృద్ధిచు
జ్వలమగుతత్పురంబుజలజాత భవ్రాడధికప్రపంచకృ
త్యలఘుతకాత్మమెచ్చకతదల్పతరత్యభి రామరేఖరా
జిలమరలన్ నృజిపనిలసిల్లు జగద్వలయంబునాదగన్. 7

* విధిప్రకరణము * పంచమము *

- న. అరయవిశాల మీనగరమాననివేరెనుతింపనేల యం
దిరుదెసమేటిమా పురులు హెచ్చగు గచ్చుటయగు పంచలు
నృరపగు నంగణంబులును నారికెడంపునిటాపుసందిరు
ల్బరగఁగ వీధికాశతమెలరెప్పివోదతదీర్ఘ రేఖమై. 1
- చ. ఇరుగడనొక్కటొంటి కెడమియ్యక క్రిక్కిఱియగఁ గొండల
ట్లరుదగు హర్మ్యమాలికల హర్షతిమూర్తముగప్పియొప్పు న
స్వరవరవీధులం జనులు పూర్ణసుఖాప్తి బగళ్ళనెడ సోఁ
కరయకసంచరింతురు నయంబుగ రెండవకాముదక్కగన్ 2

సాధప్రకరణము షష్ఠము.

- ఉ. బాలికలెల్ల నానగరి బంగరుమేడలలోఁ జరించుచోఁ
జాలకమార్గగామియగు చందురుఁబట్టఁగఁబోయిపట్టఁగా
జాలక నేటికేమి యొకసారితొలంగె తొలంగుగాక రే
యేలిక రేపునట్టెద మదెంతనిపల్కుదురాత్తముగ్ధతన్. 1
- చ. కువలయపత్రోచనలఁగూడి సుఖించుచు గేళికా రస
ప్రవణవిజాంతరంగులు పరంగులునిల్వఁగ సప్తభూమికా

భవసమ లొప్పు భూరిబిలవారచరత్పురసిద్ధ దంపతీ
 నివహమ లైనతార ధాణీధర మందరశైలముల్బలెక. 2
 క. వరతత్పుర రుచిరోన్నత । తరసాధవిటంకసంతతవ్యాఘ్రతో
 పరచితకీణమాశశిసలుపరయసిపామరులుహాణమందురుదానికాశీ
 మ. లలనల్ ప్రోన్నతసాధశృంగమల మోలంబొల్చుద్యోవా
 [హినీ

పులిన శ్రేణులనాడబోయి తమసౌఁపుంబెంపునిష్పంద దృ
 ఘ్నులచేజూచు తురంగగాత్ర తురగాస్మల్లోనుగాఁగల్గువే
 ల్పులవీక్షించి భయంబునందదుదరఁబుల్సొత్తురాప్రోలునక 4

* మహిమప్రకరణము * సప్తమము *

మ. ఎరణాయూరునుగత్తి చాకయడ యారెన్నె భుంబూరుమే
 ల్తిరువట్టూరునురాయపేట తిరువల్లిక్కేణిచేపాకయు
 న్బరశుంవాక పరంగికొండ మరికృష్ణాంపేటయకలోనుగాఁ
 బురిచుట్టుకొవలసిల్లున టుపురిమ ల్ భూతిందదేకాకృతిక. 1

సీ. కుంభకోణము కల్గికోటకర్ణులుబ

శ్చారిత్రూరు సేలంబుకిడప

కబడాలబందరు కనరామధుర తిట్ను

వల్లియు తిరిచెనాపల్లిమఱియుఁ

గోయమత్తురుమంజుకప్పఁబు నాగచెం

గల్పట్టు నెల్లారనల్పపటిమ

వఱుగుంటూరుబందరును రాజమహేంద్ర

వరము నాఁగవిశాఖపట్టణంబు

గీ. ననగశ్రీకామము గంజమనగబరగు
నిరువదియురెండు జిల్లాలకుండు
రాజకార్యంబులకునెల్ల రాజధాని
యాపుర ప్రభవముభువనసదృశంబు.

2

పురికంజుట్టునుబల్చిమోత్తర దిశాభోగంబులలోపము
ల్లరిచోటూన్నినయంత్రీకూటములపైగన్పట్టునాత్మాహితా
మరణోకంబడిపంబులఁబడిన సమృద్ధాశ్వతఘ్నుల్ బలెం
బరిమప్రాంశుతరాన్నియంత్రీగనుధా బద్ధేష్టికాస్తంభముల్ 3

పౌరప్రకరణము - అష్టమము

భేరీలన్వేషించు పెద్దకడుపుల్వోగొబ్బహద్భజపు
భారంబుందమ మందయాసములకుంబ్రాపై విజృంభింపగా
భూరిప్రాధిమహావృక్షంబులను బోలంవినుదెంతురా
బేరీలాదిగఁగొందఱుగడులగోభృత్తుండిభుల్ తుందిభుల్. 1
కచభాంబతిభారమాకచభరా ఖర్వాతిగర్వారియా
కుచభారంబరయంగఁ దత్కచకుచాక్షువోరుభారాతిభా
రచితంబాకటిచక్రీమకాటఁ దగుమంద్రక్షీణయానాభిశో
భిచమత్కారములందుఁ దుందిభలకాబేరీవణి క్షీలకున్. 2
తేలికపారులయ్యరవదేశపు చుట్టుమపాగలొప్పనం
గీలుపదాగ్రసీమఁదులకింపఁగముచ్చెలు కాశ్మజేరుమా
లాలుధరంచి సోయగములంబురవీధులఁబొల్తురెప్పువీ
లాలఘుత్వార్థరేఖమొదలారులు పిళ్ళలుసెట్లునాయకుల్. 3

ఉ. ప్రొద్దున లేచి కుంటలకుఁబోయి మొగంబులఁబ్రామివచ్చివే
ల్పద్దులుపుల్లసీరులునుజాలఁగఁ ద్రావిపొగాకువీడెముల్
కొద్దిగజేసిలోనబలుగోచులు పైబురిచుట్లునొప్పగాఁ
బద్దులతోఁజరింతురరవల్ పురవీధులబేదమున్నగన్.

క. పురవీధులహాస్యరస
స్ఫురణకుఁబాత్రులయి తిరుగుచుందురెపుమగొం
దఱునేనుఁగుఁగాళ్ళుగల
పురుషులు వనితలునుస్థలితపు న్నడకలతోన్.

చ. పసుపుచూనెమేనులను బ్రాముపయిన్ నలుగిప్పపిండిరు
ద్దిసలిపినారికేళవనదీర్ఘ కలందిగి తీర్థచూడియ
య్యసమపుకీలుగంటపిరుదంటఁగఁ దీర్థపుగిండిరొండిపైఁ
బొసఁగఁగనిండ్లుసేరుమరు ప్రొద్దుటిప్రొద్దులద్రావిడాంగనల్.

చ. తెలతెలవేగమేలుకొని తీర్థపుగుంటలకేగిదోవతుల్
తలతలనొప్పగానుతికి తాపలపై నిడితానమాడితా
వులఁబదిరెండుపుండ్రములు పూనిగృహంబులసేర్చివీటత్రా
డులపయినాటవై తురు మడుంగిడిచేతులఁదట్టివై ఘ్నువుల్.

వీరభటప్రకరణము నవమము

చ. పటిమఁబురోపకంతతటవాటికలన్వడి బార్లుదీరియు
ద్భటసుభటచ్చటాపటలదాటులు రేపుచుమాపుబాహుసం
ఘటితముతొతుపాకుల చకచ్చకలొప్పఁగవాతుసేయని
ఘటకుటజప్రతిధ్వనిగఘూర్ణిలు వైర్లఘెఘత్యేఘధ్వనుల్.

కుమరుగసందునందుఁబురిగుప్తికినిల్పఁగ వీరకౌద్రీసం
పదలనెసంగుపోలిసుల బంటులొగింబడునిద్దరల్పపుం
గుదియలుఁచ్రానిలాగులును గుత్తువుకంచుకముల్ ధరించువా
రదయతఁగాలకీకర భయంకగవృత్తిఁజరింతురెంతయుఁ. 2

ఉపవనప్రకరణము దశమము

వేణికాంచత్సుహీ శ్రేణికామ్రేడిత
వేణుకాండాతతా వృతులుగలిగి
సురసాలనిభనూతన రసాలముఖచారు
తరసాలషండ సంతతులుగల్గి
మల్లికాదిగవుష్ప వల్లికాలోకమ
తల్లికామంట పోద్యమముగల్గి
యాశీభవత్పద్మపాశీవినోద
స్మరాశీరుచిర దీక్ష కాళిగల్గి

గీ. నారికేళవనంబులు నగరిచుట్టు
గానొకనుచునొప్ప చీకటుల్ గడలుకొనఁగ
మెరుగులప్పురిమగువలై మెలఁగుకతన
మొగులుగిన్కను బురిచుట్టు ముట్టెననఁగ. 1

గీ. తద్వసంబులనెత్తు నేతములు సారె
నెగయుటయు వ్రాలుటయును వర్ణింపఁదగును
భువినధఃపురి దివినిస్వఃపురియటంచు
నభినయించువనేందిరా హస్తలీల. 2

- చ. పురివెలిపేటలం దునుపబొల్పుగు నారికెడంపుతోటలం
దిరవగుబంగళాల కొకరిద్దఱుమువ్వురు లంజయాండ్రితో
వరశకటాప్తినేగి ధనవంతాలు నాగరులెల్లరాత్రులం
బరగసుఖంతురెప్పు మధుపాన రతోత్సవవిభ్రమోన్నతిన్ వీ
మ. పురికిందఱ్ఱిణ పశ్చిమంబుల వనాభోగంబులుంజూడ గౌ
ర్నరులుం గర్నలు సెక్రితేరులు కమాన్డర్లరింక జడ్జీల్కల
క్తరులుం బాదరులుంగమీషరులు మేస్త్రిల్ల పురీల్లగా
దొరలుండందగుబంగళాలు చెలువొందున్నరువేలుందగన్ 4.

శాకతక్రవిక్రయికా ప్రకరణము - ఏకాదశము.

- చ. తికముకనైటజూటా చనుతిత్తులు గంతులువ్రేయ సోర్ణగం
డ్లకుసరితూట్లవ్రేలుచెవులన్ బెనుగమ్మలుతూగధూమప
త్రకలుషవీటికాశన శితప్రచలాధరలై చరింతం రిం
చుకవడిశాకవిక్రయిక శూద్రజరద్ద్రవిడాంగనల్పురీన్ 1.
- సీ. పడతిరో తగుచల్లపిడతకువెలయెంత
పెద్దదుడ్డటువై చి పేర్మిగొనుము
తరుణి నీపెరుగుముంతలుపల్చునై నవి
తోడుగూడినవవి చూడుమింక
కలికిరో పాలిండ్లఘనతజెల్వగుగదా
పాలిండ్లజూడ మాపటికిరమ్ము
వనజాక్షి నీవెన్న వలపుబాన్పవెప్రితి
న్నేహముగలచోట నిరయవలపు

గీ. లనుచు రససర్మ మర్మభావాన్వితముగ
వన్నెగాండిచ్చు చతురంపు ప్రశ్నములకు
వరుసనగుతములుగ ను త్తరములిడుచు
చల్లలమ్మునురప్పరి గొల్లచెలులు.

2

పుష్పలావికాప్రకరణము ద్వాదశము

మొల్లులుమల్లెలున్నరువనుల్ దవనంబులుమించు గొజ్జగుల్
సల్లలితంబులై న విరజాజులు జాజులు సంపెగల్ సము
త్పల్లములై న గన్నెరులుఁ బూన్చిన చిత్రపు చెండులెత్తులుం
హల్లక పద్మమాల్యములు నమ్మును నప్పరిఁబుష్పలావికల్ 1

కవితామోదభరానుగ భ్రమరఘంకారంబు లింపొందఁగా
లలిత మూల్యలతాంతమూల్యములుక్రేలన్ గ్రోలలుంబూనివీ
ధులలోఁ గ్రుమ్మరుఁ దూర్యముల్ మొరయఁజేతో జాస్త్ర
[ముల్ పేర్చి వా

టిల నేగించెడి తజ్జయేందిరిలమాత్కిం బుష్పలావీతతుల్. 2

అలిగెదుతనువల్లి నంటిసంతలతాంగి

చిలుకు చేపోకపుష్పిణికిరజము

గణికలపై మాకుఁ గలదుకూర్మిమృగాక్షి

మాజాతులనుగన్న మరలఁగలవె

పద్మినీజాతి గన్నడదేమె పద్మాస్య

తావులచేదానిఁ దగఁదెలియుము

సకియ నీయలరుదండకుఁ గోరెవచ్చితిఁ

దగువెలపెట్టి నా దండగొనుమ

గీ. టంచు సాకూతవిటవచనానురూప
చతురతర నర్మ గర్భమోచాసమాన
చారువాచా చమత్కృతుల్ సలిపి పుచ్చన్
లమ్మెదరు పుష్పలావిక లస్పరమున.

శకటప్రకరణము-త్రయోదశము.

మ. చతురశ్వద్విహాయాన్వితంబులు చతుశ్చక్రాభిరామంబుల
చిత చిత్రాంబరసద్వితానకములై చెల్వారు సారట్లను
న్నతిమీఱ నివహరించు నన్నగరి నానాదేశభూపాల సం
హతి తత్పూర్వభవేక్షణాభ్యుప గతాశాధీశులన్బోలుచున్

గీ. పేద మున్నగ నెక్కిన పెట్టెబండ్లు
లట్టులెద్దులఁబూన్ప సత్వరతఁ బఱచు
గిరిగొనుచువచ్చుఁ బ్రజ తొలఁగించు పగిది
మ్రోఁగుచు నిరంతరముగ గతాగతముల.

మ. సకియల్లోవెలయన్ బయిన్నితిఁటచ్చన్నంబులై పేటికా
శకటవ్రాతనువీట ఘర్షరఘనస్వానంబులన్ బర్ష వీ
ధికల స్థించులతోఁ బురంబుగను ప్రీతిన్ వచ్చి గజన్లుఁ
బ్రకటస్ఫూర్తిఁ బరిభ్రమించు నిబిడాభ్రశ్రేణిచందంబులన్

గీ. ఇట్టిపోతులఁబోల్కొంచి యెడ్లబండ్లు
పటురయంబునఁ బఱచు నప్పట్టణమున
దత్పురాద్భుత విభ్రమదర్శ నై క
రభసపవమాన దేవతా రథములనఁగ.

మ. లలితాకాగవిచిత్రవేష రుచిరాలంకార శృంగార మూ
ర్తులు యూరోద్ధౌరసానులున్ దొరలుదోడ్తోసాడటత్పెట్టిదొ

స్థలి నారూఢవిమానులై తిరుగు గంధర్వాస్సరః కిన్నరు
 ల్బలై గ్రీడింతురు వీటవాద్ధికడ లీలారధ్యలక్ సంధ్యలక్. 5
 చ. ప్రకటతఃజూడనొప్పుఁ బురి రాత్రులఘోరటద్రుతవ్రజ
 చ్చకట ముఖంబులందు నిరుచక్కిఁఘటించిన దీపయంత్ర దీ
 పికలు పురదీపరచి విభ్రమధిక్రణా సహాననద
 త్ప్రకలుషితభ్రమత్తిమిర దై వతతామ్రతరేక్షణాకృతిక్. 6

సగ్విణీవృత్తము.

అంకముక్తేందు బి బాభవక్తా. బుజో
 దంశురస్మందహనావ గమ్యద్దయా
 పంకజాప్తోపమభ్రాజితేజోద్భుతా
 రాంకవోలంకృతా రాద్యలక్ష్మీసుతా. 7

గద్యము-ఇదిశ్రీమన్నాల్వ సృసింహస్రసాదసమాసాదితసకలశాస్త్ర
 సంవిదుపస్కృత సంస్కృతాంధ్ర సాహితీపురస్కృత సుస
 సారస్వత చతుర వాగ్ధోరణి మతుకుమల్లికులమత్తల్లి కాజ్జ
 వల్లికా వియన్నణి కనకాద్రిశాస్త్రి బుధగ్రామణి
 తనూభవాగ్రణి నృసింహవిద్యన్నణి ప్రణీతంబై చ

చెన్న పురీవిలాసంబను ప్రబంధంబునందుఁ

ప్రథమంబగు స్వరూపపద్ధతి

సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీవేణుగోపాలస్సహాయః

ద్వితీయంబగు పూర్వపద్ధతి ప్రారంభము.

అందు సముద్రప్రకరణము ప్రథమము.

క. పరిపూర్ణ ధాన్యధనభా

స్వగతరగూడూరురాజ్య సామ్రాజ్యవిక

స్వరవివిధ విభవజిత కి

న్నరవతివాఃపతి మహేంద్ర నాగరేంద్రా.

1

వ. అవధరింపుము.

2

ఉ. ఆపుటభేదనంబునకు నారయఁదూర్పునఁ దీవన త వి

క్షేపవిఘ్నూర్ణితోర్మిచయజ్ఞంభిత భూరిగభీషహోషణా

టోపముతోఁబయోధినెగఁగం దదశేషపురాధిరాజశా

ధ్యోపయికానిశద్వందయత్న భవాద్భుతమందుభిస్థితీ

3

ఉ. భ్రాంతివహించునొక్కపునఁ బాయఁచు చెంతవసించునానది

కాంతుఁడు జాలిమైకొనఁగ గామిక్రియన్నగరీమతల్లి మే

ల్గాంతికిఁజిక్కి చూపునధికంబుగ నూర్మిభుజానుభోచ్ఛల

ద్దంతురశీకరస్తబకదంభసముజ్జ్వల మాక్తికాండలున్.

4

ఉ. తుంగతగెల్వనింగికెగఁ దొట్టినముద్ధతిఁ చొంగుసాగరా

భంగతర. గభంగికలు ప్రాంతగ సౌధపదాంతఘట్టనన్

భంగమునొంది లజ్జపడుభంగివిలీనమలై జనున్నదా

భంగురవృత్తులౌజనులు వాంఛితలాభములన్ భజింతురే.

5

ఉ. శ్రీమెఱయంగసంకమునఁ జెల్వగుతద్వరదుర్గలక్ష్మి న

క్షౌమవిసర్పితాంబు పఁఘాభుజమండలిజేర్చి పుత్రికా

ప్రేమదనర్చు నంబునిధివేమఱు వినుమశగఖశు క్తి ము
క్తామణిగూలి కాళియపకంఠము పుష్పలంకరించుచున్.

తీరహర్మ్య పకరణము-ద్వితీయము.

1. పారావారంః వృలి

తీరము గనువేడ్కఁగిక్కిలివిసినమాడ్కిన్

దీరస్థితసౌధములరు

దారంగనగు సమున్నతాగ్రములగుచున్.

1

గీ. తీరసౌధధ్వజాగ్ర సందీప్తమైన

గుఱ్ఱకటిప్రాద్దుతోడనెక్కు మఱివారిలు

వసధిరాజనకెదురఁ దత్పట్టణేంద్ర

జాలిక్షయపురాన్పు నొక యింద్రజాలమనఁగ.

2

నౌకాప్రకరణము తృతీయము

శా. వీరస్థోన్నతసౌధరాజకెమరన్ దీండించుచుం వార్ధిలో

బారుబ్బిటిచియున్నభూరితరుణి వ్రాతంబుచూడుగఁ జె

ల్వారుదత్పురి-బ్ధి రాజపురిహర్మ్యకై-సహస్సధమ్మ

ప్రారంభార్కానిమోహరించిన విధంబుత్తేటతెల్లంబుగన్.

1

శా. ద్వితీస్తంభవిచిత్రితంబులు మహావిస్తారదీక్షుంబులై

నేత్రానందమొనర్చునావలుదధిన్వేగబర్వంజగ

చ్చిత్రంబుంగను వేడ్కలేచియసకృద్వి స్రంభసఁచారయకా

వృత్తారాతికిలోఁగిదాఁగినమహోర్వీభృత్తతింబోలుచున్.

2

గీ. సరకునింపను దింపనుసారుసారె

దరులయొద్దకు దరియొద్దకిరుగుపడవ

లోడలకుమేడలకు మైత్రినొనరఁగూర్చు
నిటువటు చరించుచారుల నెనసివెలయు.

3

క. సంఘములై పొగయోడలు
జంఘాలతఁబఱచునెపుడు జలనిధివీచీ
సంఘాతవిహృతి లీలా
లంఘనకృత్తిమి తిమింగిలఁబులపగిదిన్.

4

సేతుఁగ్రకరణము చతుర్థము.

శా. ఓతప్రోతనిభాతికాయ సమయప్రోద్ధండదండోపరి
సూతస్థీశవిశాలవారుఫల కాస్తోమంబులన్వారిహో
బోతవ్రాతముదాకఁ గట్టినదిటంపున్నేతువొచ్చారుఁబ్రా
గ్భూతశ్రీరఘురామ సేతురచనాస్ఫూర్తిందలంపించుచున్. 1

నౌధాన్యవాటికాప్రకరణము పంచమాము

ఉ. అష్టరినోడరేవున ననంతములై న యశేషధాన్యపుం
దిప్పులుసూడనొప్పునతిదీఘున్ గృహజ్జ్వలధాన్యవాటినె
ల్లప్పుమకూర్మిపంటలపోలఁదిపురేందిరఁ జూడవచ్చువోఁ
దెప్పురమాసమృద్ధిఁటు దెల్పుచుఁదెచ్చినకాన్కలోయనన్. 1

నౌకాదీచస్తంభప్రకరణము షష్ఠము

మ. పుగదుగఁబులమధ్యభాగమున సంభోరాశితీరంబునన్
బరపై యొప్పుశిలా వితర్థిపయినుద్భాసించునెల్లప్పుసా
గరధావత్తరికోటికిన్నిశలమాగఁబుం బ్రదర్శింపభా
స్వరదీపంబిమగచ్చుగంబ మొకడాశ్చర్యాతిదీఘాకృతిన్. 1

చ. ప్రమడమొసర్చురాత్రిల శిరస్థితదర్పణపేటికాంతర
భ్రమదతిచిత్రదీపనికర స్ఫురణబలగచ్చుగంబమ

భ్రమయుమరాఁగఁంచుతటి బ్రాతిగనారతిఁబట్టుభూరివి
 భ్రమనగరేంద్రుఁడొన్నమితబాహుమృణాళమునఁగనుంగొనఁ
 ము. తనరుంగన్గొనఁదత్సమున్నతపృథు స్తంభాంతరాళంబునఁ
 జనులెక్కఁజేరియుంచు నూర్ధ్వవిలసత్సేవాసంతానమా
 ఘనధీభాషితలింగిలీఘలు సమగ్రప్రాణిసాధింపఁజ
 య్యననయ్యిన్ద్రపురంబుదార్కొనఁ గృతంబాగూఢమాగఁ
 [బనఁ, శి

సభాప్రకరణము సప్తమము.

చ. ప్రతతరనౌషధీయుతముద్రావకపూరితకాచపాత్రికా
 నివృతమువిచిత్ర యంత్రఁగిరివీతముగంధకలోహరజ్జుసం
 యుతమునుడడ్డ సేవితము నై తగియాషధసిద్ధతాపనా
 యతనముఁబోలుతాంత్రికసభాయతనంబుపురంబుతూర్పునఁ
 ము. పెనుపొందున్నగరంబు కూర్పునను సూప్రీమకొర్టునాజిన్నికొ
 ర్టునుసీకప్తమునఁ గమిస్సరియు నారూపింపనాఫీసులీ
 జనలోకంబుఁసర్వధర్మములు సంస్థాపింపనేతెంచిని
 ల్పినపాకారియమాంబునాథ ధనరాల్లీలాసభావైఖి. 2.
 ము. బుధసేవ్యంబులు హేతిభృత్పరిగతంబుల్ధర్మరాడ్డండస
 త్రృఢముల్పుణ్యజనాశ్రయంబులుప్ర చేతస్థానముల్సాగుగా
 భృథికోద్యోగముల్ధర్మప్రియములుగ్రాక్రీడముల్గాన న
 ధిధరన్నించు దిగీశసంసదుపమాప్తిందత్సదస్పద్మముల్. 3.
 మాలినీ. శుభగుణముఁజేటి సూరిమందారచాటి
 యిభహయఘనధాటి యింద్రవాహఃభూఘాటి

• స్వభుజబలకిరీటీ శత్రుభిక్షణకోటి

ప్రభుజనపరిపాటి భవ్యకేత్వగ్రహిణీ.

4

గద్యము-ఇది శ్రీమన్నాట్య శైలచూపి హాప్రసాదసమాసాదితసకల

శాస్త్రసంవిమలస్కృతసంస్కృతాంధ్ర సాహితీపురస్కృతసరస

సారస్వతచతురవార్ధోరణిమతుకుమల్లికులమతల్లికాబ్జవల్లికా

వియమ్మణికన కాద్రీశాస్త్రీబుధగ్రామణితనూభవాగ్రణి

స్వసంహవిద్వమ్మణి ప్రణీతంబయిన చెన్నపురీ

విలాసంబను ప్రబంధంబునందు ద్వితీయంబ

గు పూర్వపద్ధతి సంపూర్ణము 5

శ్రీ రస్తు.

తృతీయంబగు దక్షిణపద్ధతి ప్రారంభము.

అందు దుర్గాప్రకరణము. ప్రథమము.

శ. శ్రీకోటవల్లూరీనగ

రాతతఃఃసీరవాసవాధీశ్వరవి

ఖ్యాతయశోజితశరనా

నాత రతుషారచంద్ర నాగనరేంద్రా.

1

వ. అవధరింపుము.

2

చ. తగుచలపట్టణంబునకుఁ దక్షిణభాగమునందసాధ్యమై

నెగడెను సీమఁగోటక్రమ నిమ్నముగావసుధాతలాంతరొ

పగమయినంభ్రమద్దృఢకవాటపటిష్ఠతరాట్టకూటయం
త్రగణశతఘ్నికాభి నిహితధ్వజసీబహుగుల్మగుప్తమై.

3

మ. పరిఘసాఘత్రితయత్రినప్రయుతమై భాసిల్లుగోగోటలో
బరఁగున్ గొర్నరుమెంటుత్రేజరుదలంపన్నిలైరీరిచ్చచె
చ్చెఁగొంటాటనులోనుగాఁగల సభలెల్లార్వరుబల్స్తోర్లువె
క్కుడు సోజల్లవిబారకీసులుఫరంగుల్బల్పిరంగుల్లచన్.

4

గీ. బుడతెకీసులు సోజరుల్పొదలుచుండ
బారకీసులగదులు పెంపారుచందు
శరభశాస్త్రాలహార్యక్ష సంఘఃబిడ
మందరాచలకందరబృందమనఁగఁ.

5

చ. వినుత పరార్థ్యవేషులగు వేలకొలందిదొరల్సమున్నతా
ససములసిల్వ నీలపటసంవృతిమత్ఫలకాళిముందు నూ
ల్కొనలిఖియించురై టరులుగొల్వగకౌవన్నరుగొల్వసేయ నా
ఘనసభ సౌపుగానవలెఁ గానివచింపవశంబెయ్యేరికిఁ

6

గీ. సరభసవిసర్పిరాజహంసప్రచార
రాజితంబగు క్రొంచరంధ్రంబనంగ
సంతత శ్వేతకాయసంచారమైన
ద్వారక ట్టగుహాపరంపరదనర్చు.

7

చ. అలమోర్మేనురసంగిబొంబయియుభర్మాసీమ్మపెగోవబం
గళకోరంగియునాదిగాఁగలుగుప్రఖ్యాతంపుకొస్తాలనా
వలరాకల్నగరీజనంబులకురేవఁ దెల్పురంజిల్లును
జ్వలసీకప్తనివిప్తకేతనపటు స్తంభాగ్రచేలచ్చటల్

8

సేనాప్రకరణము-ద్వితీయము.

సీ. రణభరంబు కరంబు రహిభరించినడంబు
 బొమిడికంబులు శిరంబులజెలంగ
 దోవంపునలంపు రుచిముంపనంగఁగెంపు
 కంకటంపు బిగింపుగరిమనింప
 నరిహింసలురిరంసచల మెన్నప్రశంస
 జల్లడాలసితమాంసలతనెసంగ
 సుదమింక తరుషడముల మదాంకురతండ
 మనఁ దుపాకులకండ ఘనతెనుండ

శ్లో. శ్రేణులై యాజపరిచితి సేయుచున్న
 మిలైరీలపటాశము లెల్మఁగునందు
 మూర్తికమంతంబులగుమదమోహలోభ
 గాఢకోపాద్యుత వ్యతికరములనంగ

శతఘ్ని కా ప్రకరణము-తృతీయము.

ఉ. దాపగువారిధిన్వేడలితారు మహోపలఁజేరఁజూచియూ
 రోపులుకారఁబెట్టుపొగరున్మకరప్రకరంబులట్లగం
 డోపలమండలోల్బణమహూర్వధరంబులనూక్కి వేష్కకుండ
 బ్రాపయియొప్పునెప్పుడుపిరంగులబారులుగుండ్రప్రోవులు. 1

ఉ. యామశతగ్ని రేయుఁబగలాబలుకోటవినిశ్చితంబుతౌ
 యామములన్దభీముగనబ్ధిఁబ్రతిధ్వనులువృవిల్లను
 ద్దామతఘటికాసహకృతంబయిఘర్జరఘోషమీననా
 యామికులంబురప్రకలునారసిపొద్దుఁజరిఁతురెంతయు. 2

౧. దూరద్వీపవణిక్ప్రవర్తితబృహత్పాతాగమంబున్న హో
దారుల్లార్ను రులాదిగాదౌరలప్రస్థానంబులన్యుద్ధవి
స్తారాశ్చర్యములన్విచిత్రజయవాతలైల్లు నెల్లప్పుత
న్నీరంధ్రాభిఘనధ్వంసహుశతఘ్నిఘోరనిఘోషముల్ శి
మేడిసు ప్రకరణము-చతుర్థము.

౨. విపులంబైతగుకోటలోపలశిలావేదిన్ జతుస్తంభమం
టపమందానులుతానుఁడొడితనబిడ్డన్ దెచ్చి యొప్పించుట
ల్లపఁజేకొంటయుఁగన్పడన్నిలుపుమేడిసున్ గనన్ దోచుతీం
డ్రపుశ్రీరంగసమాఖ్యపట్టణరణారంభంబులీనాటికిన్. 1
మండ్రియ ప్రకరణము. పంచమము

౩. అతిపీనాంగుడతిప్రమాణ తురగాధ్యాహుఁడవ్వాజినా
వృతుఁడంఘ్రిస్పృగవాఙ్ముఖాసిధరుడై వెంపొందుమండ్రిలునా
కృతిఁజూడందగియొప్పు నప్పరిశవాద్దిగ్భూమి నుచ్చైఃప్రక
ల్పితవిస్తారవితర్దిమీఁదఁదిరువల్లి క్కేణిపెచ్చోడ్డునన్. 1

౪. రవిరధ్యంబులఁబోరఁజూచుక్రియదర్ప శ్రీవిజృంభించుమే
ల్జవనంబైన హయంబునెక్కి నిఖిలాశాభ రులన్లెల్వఁగా
దివికిన్ బోవఁగఁదట్టివాజినెగయన్ దీకొల్పుచున్నట్టుగా
నవుమండ్రియగనంగ నిప్పటికి బశ్యద్విస్మయాపాదియై. 2
ధర్మాస్తాన ప్రకరణము. షష్ఠము.

౫. గ్రసదాశేష్వరసంసదుద్యమము లిక్కంటాకసిస్మెంటుటా
క్కుసదర్శోర్తును హేడ్డుపోలిసును నాసాంపారునాఫీసులి
పెసగున్ దత్పురి దక్షిణంపు దెసలోకై కార్హధర్మంబుమే
యొసగన్ జాతిదొరల్ మహిమందగిబాహువ్యాధ్యానభాగంబులన్

దక్షిణశాఖానగరప్రకరణము-సప్తమము

వ॥ వెండియునాదండధరదిబ్బండలంబున నఖిండనై భవోద్దండఁ
బులై మెండుకొని దండిమెరిసి సాధమండలాచుమీయమాన
త్రిత్యజనవిచిత్రవిభవపరిపాకయగుచేపాయ విపులతరవిపణివీధి
మతల్లి శ్రేణియగుతిరువల్లిక్కేణియు నొప్పుచున్నోద్యానతరువా
టయగురాయపేటయుఁ బలుమమప్రభాపహసితాలకాపురంబుగ
మెలాపుగంబును నిబిరీసనాదికేవలపిఘ్నాట బగు కృష్ణాంపేటయు
హర్మ్యకూటతిరస్కృతాన్రికూటయగు సంతాద్రిపేటయుహూణేశ్వ
ర సాధసందోహ భాస్వరంబై పేటలకు నెల్ల హేడ్డగు మాండో
డ్డునను శాఖానగర ప్రకాండంబులు సదృశమండన శోభాఖండాశ్శీ
రామంబులై యప్పట్టణంబులకుఁ బాయని తోడునీడల వడుపున
నెగడుచుం గన్నులపండువు సేయుచుండు నందుఁ దిరువల్లిక్కేణి
యందు మున్నమందరణభరాస్పంద రభసంబున సంక్రందననందన
స్యందనం బాందోళికపింఛదామ సుందరంబుగ నతిరయంబునం బ
ఱపుటవలనంబొడమిన బెడిదంపుబడలిక లుడుపుకొనంగడంగి పా
ర్థసారథియసన్నగడి యర్చావిభవంబున విశ్రమించిన యా విశ్వగ
ర్భుని యత్యున్నత పురుషప్రమాణంబగు దివ్యమంగళ విగ్రహం
బు రుచిరతర రాజమానవిమానగోపుర ప్రాకారబహుస్తంభమం
టపానీకపతాకకాపుష్కరణీవిలాసంబులునుగనుంగొనుటబహుజన్మ
కృతసుకృతపరిపాకంబునంగాకయూరకయేలచేకూఱుమఱియును. 1

పార్థసారథి ప్రకరణము. అష్టమము.

సీ. అభింలిహకార విభ్రమస్వీకార

శుభ్రభప్రాకార సుభగరుచులు

హితశిలా స్తంభమాలికావప్తంభమంటపౌఘాదంభమంజుమములు
 కదగ్రలసమానకనకాచలసమాసకలితోజ్జ్వలవిమానకమగ్రతులు
 మార్ధాంతగోపురాంతర్ధానగోపురస్పర్ధాశుగోపురప్రాభవములు
 . రమ్యభాస్వరకార్తస్వరధ్వజాభివిలసితవికస్వరప్రభావిలసనములు
 లవరిష్కారకరణిపుష్కరణిరవశిపార్థసారధిహరికందుబ్రధిమజెందు

౭. ప్రధితప్రాన్నత పార్థసారిధిగృహగ్రస్థాయి హైమధ్వజ
 గ్రధితాఽంబితఘంటికాస్తబకసంఘంబుల్ ముహుర్మందహ
 యధుతిన్ ఘల్లురనంగ నిష్కుటతరూదంచత్పలాస్వాదనా
 విదురంబౌశుకరాజసారైకేగయన్విన్వీధికీఁ ఘోల్లునన్. 2

వ మఱియు నిజభక్తిభావభారభరితభాగవతసార్ధసాత్కృత
 రుషార్ధ సేవధియగు పార్థసారిధిమధుమధనునకుం బ్రత్యబ్ధం
 ంవైశాఖమానంబున శుద్ధపక్షంబున సమారబ్ధంబగుసంవత్సరో
 న్నివారంభసంభ్రమంబునధర్మకర్తలు భర్మరసపరివర్మితార్పణాభి
 నామంబులు నుత్తంభిత సఫలస్తబకరంభావప్తంభసురుచిర స్తంభ
 హాలికా గంభీరంబులు దుగ్ధసింధు ఫేనధవళ తరళ వితానవి
 ంబమానకాచమయచిత్రదీపయంప్రమాళికాలంకృతంబులు విక
 ససురభిళవివిధకుసుమదామమంజులంబులు నవిలశనారికేళ దళకపై
 ఘటనా పటుకంబులు నుత్తుంగతరతోరణాకీర్ణంబులు నై దివ్య
 మానంబులననుకరించు కాయమానంబులుతదీయ దేవాలయపు
 గోభాగిలంబుననుండునీధుల నలదుచంచునుంబొందుబజుచి తన్మం
 దరాళిదంబుమొదలుగ రథ్యా పథంబుసురభిసలిలసిక్తసంమృష్టం
 బుగావించి ప్రతిగృహంబునభినవమంగళాలంకారశోభనంబులు
 గానొప్పునప్పురంబుననప్పురమేశ్వరు నేగింపమునుకొనినానావిధమ

శిక్షణదళ ప్రభాసదోహసుందరంగు బెరోహణ వసుంధరాధరంబు
 చందంబునందంబొందు దివ్యస్యందనంబుపై గృతాధిరోహణ
 జేసియుగపదాపుంఖితపుంఖానుపుంఖశంఖకాహళపటహడమరుడి
 డినునిస్సాణనిస్సరన్నిస్వానంబులకుందగు గమర బెవరు గొమర
 తిమురుబ్రామంపు తెరగంటి తెశవలురువడినొనరిచు స్వమ
 గ్రహపరీరంభగుంభనంబులకలరిసురగరుడకిన్నరొరగ గంధర్వ సిద్ధి
 సాధ్యవిద్యాధికింపురుషప్రముఖనిఖిలలేఖప్రకరంబులు బహుక
 రపూర్వకింబుగంబలుమఱు బలుదేలుంగులంజేయు జయజయః
 బ్రాబులకు నను ప్రాసంబులగు నందిమాగధసదోహసుందర
 మందస్తవపారంబులుపరిథవిల్లవేడుకన్ దోడుకొను ప్రోకలగ
 ద్రావిడవైష్ణవులుకూడికొనియజాంక్ష కోడంబు పేడెత్తనెలు
 గెత్తిపాడు దివ్యప్రబంధాను సంధానంబులకుఁ దోడెనెగడునని
 క సౌవస్తికి భూసురస్తోమభాసురస్వస్తిప్రసవనంబులునిండారన
 లోకనకాతుకగతా నేకలోకనికరంబుల కలకలంబులు వారిం
 వేత్రహస్తులుబరాబరులు సేయమహనీయమహాత్మవదిదృత
 చే నంతరిక్షంబువలన క్షితితలంబునకుందిగిన ఋక్షమండలంబు
 కు సదృక్షంబులయిన సురభి తైలధారాప్రద్యలితకరదీపికాలక్షుంబ
 లు వెలుంగ నొస్పమీరుధరిత్రీతలనర్తనంబుసొంపుదమకుంజౌష
 డమివిమానంబులెక్కి యుష్పరంబుననుండి భరతఫణితసరణిబహ
 ల తాండవభేదంబులుదంకిగామెండుసూపు వెలయాండ్రితండ
 బులసవిస్మయంబుగా సందర్శించు పుండుపుండుదరీ సదోహ
 బులనియెడు సందేహంబుచాపాదించు ప్రాసాదోపరి పరిక్రీడత్తు
 రపురాధ్రీకానికరంబులకరకమలంబులచేత వికీర్యమాణంబులగు

రభిశకుసుమపరంపరలవలన సమాగతంబు లైమిళిందబృదంబులు
 నవపరిమళలోభ పరిమిళితంబులుగావున మొత్తంబుగాఁదమసిక
 జుట్టిచవుప్రస్థులైన తిలగరకలిత కనకకుసుమమండనలంబులు
 వారిండుచూడవచ్చునఁ బోడచేడెల కనత్కనక కంకణనిక్వా
 తంబులు గాణింప మాంసలాకలితహల్లోహాలహస్త్రిసకమల్లకేళీస
 మిల్లానంబు చెలంగఁగుడితిజాజ్వల్యమాన హుతవహ యంత్ర
 సహిర హిమకరజ్యోతిఃపూజజంజన్యచూనరోచిష్టాలప్రసరణంబు
 లకులుకు కలికికులుకు చిలకలకొలుకుల నలమిఁని యలుకలుదీ
 న్చ ముదుసలిమగువల జరాజర్ఘ్యరాక్షరాలాపంబు లనువొంద
 నుచునాఁఁగునఁగున ఘటాకరోందీర్ఘనిష్ఠాతఘ్నగర్జనిష్ఠోఽఘముం
 దున్ద్రోహాగ్రాహ్యోఽపకోలాహలంబులకు బిట్టులికి నెట్టవంగుట్టు
 చెడిమట్టుమీఱునొండొండ నెట్టుకొనిదుట్టువడిదట్టంబులుగ నచ్చ
 టచ్చటబటివి నానావిధంబులగు నంగకులు ద్రోక్తిమట్టాడు
 చుం బట్టినం బట్టువడక కడువడిం బరచుచుం బరుగెత్తు దర్శనా
 గతనాగతజనంబెక్కిన శకటంబులకుఁ గట్టిన తట్టులంగాంచి ఘో
 ణ్ణున నగుగ్రామ్యఫల్లవాధరల కరతలతాలశబ్దంబు లుబ్బుమీఱు
 వీధులందందంద నిలిపిన పూఁబందిరుల నా కందర్పజనకుని నిలిపి
 నయెడల నందుండు భాగవతసందోహంబులకుఁ జందనంబులుం
 గుండ మందారారవిందమాల్యంబులుం దాంబూలంబులు ఫలం
 బులు పానకంబులు వడసస్పృలు నర్పించి సంతర్పణంబు సేయుచు
 గర్హపూఁమిళితంబులగు గందవోషులు నవ్వుటాలకు వన్నె
 కాండ్రొండఁ జల్లులాడ నెల్లెడల మొల్లంబుగ నెల్లుకొనుట నందు
 ల్లసిల్ల జనంబులెల్ల పుల్లకాశకాసనవై ఖరిని బాటిల్ల వలమానమ

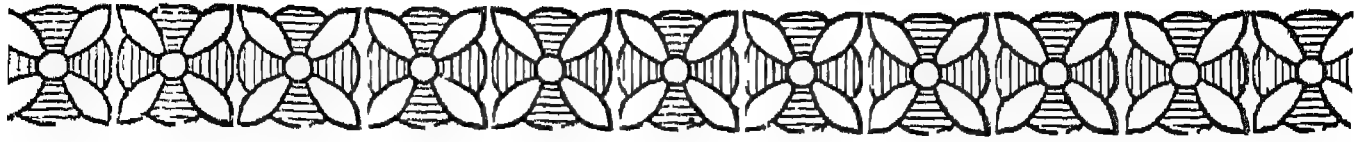
•లయపవమాన వేపమాన రిధ్యాపార్శ్వ విభాగ సముత్తంభిత రంభ
స్తంభ లలితతరతరుణదళ తాళవృంతానిలంబులు పరిభ్రమజ్జన
పరిశ్రాంతి నపనయింప నంతటంతట ప్రతిపౌర నిశాంత ద్వారా
తికంబులఁ గాంతతర కాంతాజనక రాంతలతాంత తంతన్యమన
నీరాజన మంగళంబు లాజంగమాజంగమనియంతకంగీకరింపఁ
జేయుచుఁ బురప్రదక్షిణంబు సేయించి మరల మణిసౌంధాంతర
ళంబుం బ్రవేశింపంజేసి వివిధభోగ ప్రసాదవినియోగంబుల సకల
జనులకుం బ్రమోదం బొనఁగూర్చునట్టి యష్టాధికసారధిదేవుని
మఁగూర్చునట్టి భవంబు గనుంగొన్నవారల కిహంబున సకల
కళ్యాణకౌతుకంబులబ్బుటయుం గాక కై వల్యంబు కరిగితంబై
యుండు మఱియును

పృథ్వీవృత్తము--ప్రసిద్ధతరబొమ్మ దేవరకులోద్ధనాగాధిపా
ఖ్యసింధుచారిణాంక వేంకటనృసింహభూపాత్మజ
ప్రసక్తబిరుదీభద్రహదయారు ధక్కాధ్వజ
ప్రసంజితబహుఃప్రధానసృతి భీతవైరివజ్ర

గద్యము-ఇదిశ్రీమన్నాల్వ నృసింహా నాదసమాసాదితసకలశాస్త్ర
సంవిదుపస్కృత సంస్కృతాంధ్ర సాహితీపురస్కృత సరిస
సారస్వత చతుర వాగ్ధోరణి మతుకుమల్లికులమతల్లి కాబ
వల్లికా వియన్నణి కనకాద్రిశాస్త్రి బుధగ్రామణి
తనూభవాగ్రణి నృసింహవిద్యన్నణి ప్రణీతంబై న
చెన్న పురీవిలాసంబను ప్రబంధంబునందుఁ

దృతీయంబగు దక్షిణపద్ధతి

సంపూర్ణము.

శ్రీ రస్తు .

శ్రీవేణుగోపాలస్సహాయః

చతుర్థంబగు బల్చిమపద్ధతి ప్రారంభము.

అందుఁ బల్చిమశాఖానగర ప్రకరణము.

ప్రథమము.

- శ్రీపూర్ణ తోటవల్లూ
రూపవనద్వేణుగోపకారుగృహద్యా
ధ్వాపితసమున్నతాద్భుత
గోపురకృష్ణానాగగోత్రారమణా.
వ. అవధరింపుము.

- 1. పల్లవరంబును బరిశువాకయుఁజూళ
మణల్సైదాపేట మాధవరము
చేకారెళుంబూరు చెలగునందగబౌక
నుంగముపాక పరంగిగొండ
వ్యాసులవాడయు నడయూరునలపెద్ద
మొట్టుతానాంపేట మేటియైన
కోటూరుననువెలి పేటలావీటికిఁ

బల్చిమంబైన దిగ్బాగమందు

- 2. సౌధహర్మ్యప్రతోళికా సదసనివహ
హరిలేఖసమంబులై యభివిసారి
తాయతాన్యోన్యమిళిత రథ్యాభుజాగ్ర
అనఁజెలువొందుననుగు వెచ్చెలులనంగ.

పుస్తకసౌధ ప్రకరణము. ద్వితీయము.

ఉ. పండితమండలంబులకుఁ బండువుసేయు నశేషకోశముల్
కొండలఁబోలియెల్లెడలఁ గూటగృహంబులనొప్ప భారతీ
భాండగృహంబునఁగ నొకభాస్వరసౌధముచూడనొప్పునూ
ద్దండతఁబోలుపశ్చిమపుదండ నఖండవిభూతితోటలోకఁ

క. ఆపుస్తక కోశముభువి

భూపస్తవసీయలీలఁ బొలుపగుకాలే

జీవేరసందు లేమి

హాపుస్తకమభ్రా పుష్పమైతనరారుక.

కొల్వకూటపు ప్రకరణము తృతీయము.

గీ. పురికొల్పిమమునఁగె లెక్కిరుకచేరి

విపులతరివాదపస్ఫురదుపవనమున

నల్లనిపిమ్మనో జ్ఞరుచిర శోభానుభూతి

బంగునుబురేందీరావనీ భవనమనఁగ.

వినోదసభాప్రకరణము చతుర్థము

మ. స్థలజంబుల్జలజఁబులున్వనజమల్ శైలాంబుదస్పర్శనా

సలజంబుల్జలభూదీలాంబరదివాన క్తంచరఁబుల్వీరా

జలనొప్పారుఁబురిన్వినోదసభ వాసింజేతనాచేతనా

ఖలనానావిధవస్తు సంచయసమా కీర్ణాబ్జ జాండాకృతిక.

వ. అదివజీయనకుఁ తలెకుఁదేరిక కుటన్నకురఁటక ఫహోటాక్ష

టఁఘఁటాఖఁటీభఁటాకి వరిగతకురవకావరణవలయితఁబును సః

పర్జకపాలసల్లకీ సన్నకసహకారపై రేయ సప్తలాసప్తవర్ణ సౌవీర

తలాపారణీ సర్వతోభద్రసక్తుఫలసహాదిసకలసాలసముదయసాంఘిక

యకులంబునుద్విదళ వివరించేనుదళామిర విరచితాతరళతరమంట
 గోదేవ్లితో త్ఫల్లమల్లికాగోస్త నీలవల్యాలివల్లికా నికుంజమంజు
 యంబుచు దరువలాంలరసరశికాపార్శ్వ సమచితవిలుచిత శ్యా
 కూయమాననవయనసరేఖాలంకృతంబునునుత్తానముఖ వ్యస్త
 కాండపరంపరాతీర్య గానద్ధదండనిబిడ దారుపంజరదుర్లంఘ్యతరో
 భయవక్షపభపరిష్కృతంబునై రుచిరవిపులంబగు నుపవనంబునం
 బవనాయనసహస్ర సంయుతంబై సహస్ర నయనునికాయంబు
 విహరించుచు నంబరతలచురవిశిఖర కడంబకంబైత్ర్యంబకాచలం
 బునుంబోలి యతివిశాలోన్నతభూమి కాభ్యంతరాభోగభాగంబ
 గుటఁబద్మ భవాండమగుటసంబువకుం బ్రతిభటంబై యొప్పునొ
 క్కమహామృతప్రాసాదంబునకుంబురోభాగంబు నుభయపార్శ్వ
 పరికల్పితకంకరాకారరేఖా పరిష్కృతంబగు సావరసగణినెక్కి చ
 నముంబునొచ్చిగదగణిత స్నిగ్ధశిలాగణస్థగితంబగు నంగణంబున
 సధ్యాసీనుండగు నొకరాజాధికారపురుషుని నయోగంబు దర్పిత
 కోశపత్రంబున నిజనామకంబులిఖించి తత్సేధగభాంబు జొచ్చి
 యచ్చటచ్చట నిచ్చలునుచ్చికపెచ్చు పెరుగఁ గాంచి నన్మధ్యభా
 గంబునసమున్నత పీఠికోపసన్యస్త సేకకాంతర్గతంబులై దదు
 పరిచ్ఛాదకంబులగు నచ్చంపు మించు టద్దంబునుండి బయ
 లుచకుం గానఁదగును నొక్కవో మత్స్యంబులు కచ్చపంబులు
 మొసఁగులు భేకంబులు జలూకంబులు నెంపులు నెట్టలు నంచ
 లుం జక్కవలుం బొతులుం గొంగలుం, లకుముసులు నీరుపాము
 లు శంఖచఖంబులు శంఖంబులు జిల్వలుం గల్వలుం దమ్ములుం
 దెమ్ములు నురుగులుం బురుగులు నత్తెలు ముత్తెంబులు ముత్తెం

● పుచిప్పలు కాకిచిప్పలు నుప్పలుం గవ్వలు చివ్వలు నాచులు
 బోచులు మొదలగు జలీయద్రవ్యంబులును మఱియొక్కపట్టున
 రాచెట్టు రాపువ్వు గాచిప్ప రాచిదపలుం ధాతువులును వివిధహా
 హసారంబులు నానావర్ణ శిలాశకలంబులు లోనగు పద్వతీయ
 పదార్థంబులు వేటొక్కకెనల నీల పీత శుక్ల రక్త హరితకపిశ
 చిత్రవణఁ మృద్భేదంబులు బుట్టకూ డుపుట్టగొడుగులును మొ
 దలగు పాఠ్యవస్తువులును నింకొక్క నిరూప్యహంబున నేనుంగు
 లు సింగంబులు కురంగంబును తేళ్ళు గుండేళ్ళు గండకంబులు
 శరభంబులు గొండ్లగొఱియలు పులులు చిలుకపులులు రేమలుం
 గీచులు మన్నులుం డున్నలుం దుప్పలు నేకలంబులు కొర్నాసు
 లు గణుతులు స్నక్కలు గవయంబులు చమరంబులు మయా
 రంబులు మర్కటాఛ భల్లగోలాంగూల బ్రముఖంబులునగు నా
 టవిక జంతుజాలంబును నింకొక్క విటంకంబునం గవోత పాలి
 కలంగలవింక కలరవకలకంత కలహంస నీలకంఠ చాటకైర కీరకు
 క్కుటాది కలుంకులంబులును వేటొక్క పక్షి ముసూసును
 లు, బెక్కు దీపులమానుసులును మఱియు నొక్క గోపానసిన
 నేకద్వీపగత వివిధవర్ణ స్త్రీపురుష నికరంబును ముసూసుక్క
 యపవరకంబుం బెరిదీపుల వెలయాండు గొల్చినల్పుటయు
 నింకొక్కనిద్దంపుటద్దంపుకూడులో నొక పెరిదీవిదొరలు దొర
 సానులును సనేక చరాచర నిర్జీవ సజీవ జీవలోకంబునుం గలిగి
 యుదరగతాశ్లేషపదార్థ బృందంబుగావున ముకుందతుందకంద
 రంబు చందంబునఁ జెన్నొందుచు నైభ వాశ్చర్యంబులకు వై
 జననంబును జిత్రంబులకుం బాత్రంబును నిఖిల వినోదంబులకు

నిదానంబును విలాసంబులకు విశద లాస్యరంగంబును సద్భుతం
 బులకు నధిక లీలా సదనంబును ముఖ్యవస్తువులకు మూల భవ
 నంబును నగు నమ్మేడవెడలి మరల నయ్యధికారి యొసగు చీటి
 యా తోటలో వాకిటసూన్న మేటిభటుఁకిచ్చి వానింగడచి లోని
 కినమవ నెదుటఁ బు కగొరకాలాయన శలాలికావికటఘటితం
 బై పంజర ప్రాయంబగు నొక్క విశాలమంటపంబునఁ జిక్కి
 పూటపూటకు నెక్కువగఁబాటించి గాటంబుగ దీటుకొల్పు
 జింక చివ్వంగి గొఱియ మేకలు లోనగు వాని మాంసంబుల
 గ్రాసంబులు చేకొని మెక్కి పుటపుటనై పొగరొక్కి నిక్కి
 దిక్కులుచూచుచు దమ్ము జూచుచు జరులంజూచి యేచి
 యీసురేచి తీఁడ్రించుచు వేండ్రింబుగ గాంపు గాండ్రినఱ
 చుచుంగుత్తుకెత్తి వృత్తపిఁగళ కూరనయనాపాఁగరంగంబుల
 సంగారంబులు గురియం గులాలచక్ర భంగికాభంగురంబుగ స
 వ్యాప సవ్యంబుగ దదభ్యంతరంబునఁ బరిభ్రమించుచు నిబ్బ
 రంబుగ నుబ్బి యబ్బురంబుగ బొబ్బలిమ బెబ్బులులు రెండు
 నుదదంతికంబునఁ దాద్యగ్విధ మంటపంబునఁ దాద్యశంబుగ సం
 త్కోభించు తిరక్షుద్వయంబును మఱియొక్క చక్కి శాలాస్తంభ
 నిబద్ధంబులగు ఋష్యగవయంబులును వేఱొక్క యెడంగు బె
 డిదంబగు గర్తంబునఁబడి వెడల నేరక బడిబడి నెగసివిగంబడి
 దిగులువడి వడిదక్కి సుడివడి బడలుచు నుత్పల్ల నిబిడరోమ
 పటలజటిలంబగుట వికటకంబళ కపటకంచుకా వృతంబగుచు
 వ్రుగనంబడు నతికఠోర నఖర భల్లంబగు సచ్చభల్లంబును వే
 ఱొక్క తావున విశాల శాలాంతరాళంబున లోహశృఖలం

గిట్టఁబడి యయ్యింటి వెన్నుగాడి యొడిసినముటుకుంబలెమో
 గులఁ బొడవగు మెడ నెగయనెత్తుచుఁ దన్నుంజూచు వారల వే
 క్కిరించు క్రియనిక్కి పెదపలల్లార్చుచు మరగాళ్ళుగట్టిఁట్టుల
 తాళ ప్రమాణంబగు చరణ చతుష్టయంబున ధరిణి నవష్టంభిం
 చి వెనుక కురచనగుతోక వ్రేలంగ్రాలుచున్న గండకమృగంబు
 ను మఱియొక్క నెలపునం జతుర్దండికాకూటంబున నిచ్చలుం
 బిచ్చలించు కొండమృచ్ఛులతోడం గచ్చుకొనుచుం గ్రడించు
 మర్కటంబులును వేటొండు దండనుద్దండంబగు శౌర్యమండలం
 బుఁ గంఠమీటి మెండుగ నాశ్వాసించు సశ్వతరియును మఱి
 యు నొక్కటెంకి మంటవిటంకంబులన్ వ్రేలు పేటికల కుహ
 రతటంబుల విహరించు వివిధవిహంగమ విసరంబులును నింకొక్క
 పజ్జ దీఘమంజూషంబున నామిషంబులు మెక్కి మత్తెక్కి ని
 దురించు కొండచిలువయు మఱియొక్క పెట్టెలోఁ దెట్టెలుగొని
 బిట్టెగొండం జుట్టుకొని చుట్టల క్రియనెట్టుకొనుచు బిట్టూర్పు
 చుంబునకొట్టు తుట్టెలుం ద్రాచులు మొదలగు సర్పంబులు
 నుంగనుపట్ట విస్మయంబునకుంబట్టగు సత్తోటగనుగొన్న వారల
 కు సకలభువనవిలో కనకై తుకంబు సమకూరుటకు సందియంబు
 గలుగునె మఱియును,

2.

మత్తకోకిల-తారహారపటీరశారద తారహారతూషారము

దారనారదశారదాంచ దుదారపూణయశోధనా

సారసారసపత్రసన్నిభ చారుదీఘవిలోచనా

ధారుణీతలధీ-సత్కవి దైన్యభారణ మోచనా.

3.

జతుర్దణంబగు పశ్చిమపద్ధతి సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీవేణుగోపాలస్సహాయః

పంచమబగు నుత్తరపద్ధతి - ప్రారంభము.

అందుః దంత్రీచార్తా ప్రకరణము. ప్రథమము.

క. శ్రీమత్కౌప్పకపురీ

ధామశ్రీవేణుగోప దైవగృహపురో

భూమినిహితద్వజ్జోద్ధో

ద్దామయశోభరణనాగ ధాతీరమణా.

1

వ అవధరింపుము.

2

ఉ. పోలుస్మజించునాడచట గుచ్చిననిస్తుల వాస్తుసూత్రము

బోలితుదన్ శుభార్థముగఁబూన్చిన తోరణవైఖరిగనం

జాలినభంబుగొల్పి విధిసాచిన మానగుణంబునా నుద

క్పాళిజెలంగుఁ గంబములపై నొకలోహపుతీగ సోగయై. 3

మ. అమరులొనులును న్దదపోగరిమ నుద్యద్ధూరవార్తాగ్రహణ

రుమహత్త్వంబునుగాంచిరబ్రహ్మగ సూరోపీనులారోలనో

లిమహాచిత్రమ గాఢుటించిరది తెల్లగ్రాఫునాదాన ని

క్కముగా గూరపుదీవివార్తల నెఱుంగన్వచ్చు నేకత్రుటి. 4

క. ద్వీపాంతరములఁగలదొర

లాపురిఁగలదొరలు నెదుటనట్లఖిలము స

ల్లాపింతురంతరస్థ

వ్యాపకతంత్రీయః ప్రాడ్వివాకి గలుగుట.

5

శా. హస్తాహస్తిః సేర్ప దూరపురవార్తార్థంబు లంతంతటఁ

బ్రస్తాంబుగఁగల్గు జాంఘికులశేషన్బొల్పుగుం దత్సువృ

- స్త్రీకేతవోహారజ్ఞున కాధారంబదౌ సర్వతో
న్యస్తప్రోన్నతదండకాండ సముదాయశ్రేణియందెన్నఁగన్. 6

ఉ. ద్రావకలబ్ధశక్తికిని దానలమైతగ నిండునందు వా
ర్తా వివిధార్థనై ఖరులువ్రాయు తదద్భుత లోహతంత్ర శ్రీ
యోవిధి నింగిలీష్టారలకోలి లిఖింపశుభంబుదై వ మెం
తోవడిఁబూనునయ్యుభయతోముఖలేఖినినఁగనందగున్. 7

గీ. ఇంగిలీషులుపూన్పు సహింయంత్ర
మహిమచే సర్వజనుల కీమ్మహినుదూర
బంధుసందేశ సపడిలాభఃబుగలిగె
బ్రభుసమాడంబరము ప్రజాగ్ధంబుగాదే.

8

ధూమశకట ప్రకరణము. ద్వితీయము.

చ. నగరికుదీచివార్ధికెలఁగన రాయపురంబుమోల నిం
పుగ పొగబంట్లొర్చుటకు బూన్చినశాలలు కొల్లునిండ్లు ము
జ్జగములలేని చుంత్రచయసంపదలుం పనిముట్లునస్తువుల్
మిగులనెసంగుజూపర కమేయతరాద్భుతమావహింపుమన్. 1

ఉ. వాగులవ్రంతలన్నడువ వంతెనలగ్నవరించి పార్శ్వపుం
భాగములందుమించ నలవల్రచియించియుఁ గ్రిందదారు సు
యోగముమీదనాయ సమయోజ్జ్వలపట్టములూన్చికూర్చఁగా
బాగగు రైలురోడ్డుగనువాకికి విస్మయమున్ ఘటింపదే. 2

గీ. అచటనొక్కమహాద్భుతం బె నవంత
వంతెనదనర్చుదానిపై సంతతంబు
ప్రజనడచుఁగ్రిందితూముల రైలుబండ్లు
పలుచునదిచూడ నద్భుతావహముగాదే.

3

చ. ప్రణతచతురధాంగములపై పటుమంటపకూటమందుఁ జ
య్యస నుపధానపూర్ణ శయనాసనదర్పణకుడ్యదీప యం
త్ర నికరములైలంగ నతిరమ్య వినిర్మితహర్మ్య లీలచే
కొనుఁ బురిరై లుబంభుగనుగొన్నను గన్నులపండువొగదా. 4

సీ. ఘఃఘటాకరినఘ ర్ఘరఘోర స్థానః
నిర్ఘోషఘోషముల్ నిగిముట్ట
తతముఖోత్తంభితో ద్దామధూమస్తంభ
రంధ్రనిర్యద్ధూమ రాజిగాల
క్రమపరిక్రమదవ క్రకాంతదిక్ష్క్ర
చక్రచంక్రమణముల్ చౌకళింప
దుగ్రతజితానిలతాక్ష్య దుర్నిరీత్యాచింత్య
చిత్రాతివేగ మచ్చెరువుసేయ

గీ. ధూమింజులును చుట్టూర్ణ వేగ
దుర్ని వారంబులెపర్య నిర్నిరోధ
వాగ్ని కాంబునమాలికా వసులమాడ్కి
నుభయసంధ్యలనగరికి నుత్తరమున.

చ. అమరులుముచ్చు తివ్యమహిమాతిశయంబునఁగన్న దేవగూ
నములు దివిస్మిరారయముంజనుఁ గామచరంబులంచు విం
టిమి యిపుడింగులీస్థులు పటిష్ఠతఁజేసిరై లుబండ్లునే
గుమహిమనోజవంబునుజిగుర్కొనఁగాఁబురిచద్భుతంబుగాన్.

మ. ఉరుయంతోడ్వలమైనధూమశకటంబొక్కండుముందూన్పస
త్పరిమైవెన్కదగుల్చు భూరిశకటవ్రాతంబులన్వారిదో

• త్కరమున్నిర్భరమూరుతంబుక్రీమ నాక్షణిం మమంబయ్యఁ గృ
 మ్మరఁజేరుంబురిషష్ఠి యోజనమునౌ మార్గంబుచానాటికిన్ 7
 వ. మఱియుఁ దత్పురప్రకాండంబు భూమండఁ సర్వర్గంబగుట
 నందుండువారల కనుభావ్యంబుగ భవ్యంబులగు నవ్యతర దివ్య
 యానంబులఁ జేయంబూనుచందఁబురంగొండలు శిల్పశాస్త్రమనీ
 షులగు నింగిలీషులు చిత్రమయంబగు మమమాయనమేయి
 చి శంబరాలంబనంబగు శాంబర విడంబించీయుఁ గడంగి యతివి
 చిత్రంబుగ యంత్రంబులు తంత్రంబులు మరలువరలు గీళ్ళునుసౌ
 త్కృనుం గిలకలుంబలకలుం గీలుకొల్పి యనల్పశిల్పకల్పనాకల్పం
 బాకల్పంబునెలయ ధూమయంత్రశకటంబులును రుచితరయాన
 శకటంబులుంగల్పింప నన్యేకై క యంత్రశకటంబులకు వెనుక న
 నేకయాన శకటపరంపర మాలికాకారంబుగ లంకెలిడి తమ్ముఖస్థిత
 యంత్రశకటాంతరాళంబున దహరకుహరంబుతోడం దగవాడు ద
 హనకుహరంబుతోన శిలామయంబులగు వెక్కసంపు దక్కసి బొ
 గ్గులగ్గులంబుగనునిచి పెనిచి యనలంబుదరికొల్పి మరకాఁడొక్క
 నుండక్కడనిల్చి మఱిమఱిమరదిప్పఁ దెప్పరంబుగ లోనియంత్ర
 చక్రంబులు కులాలచక్రంబుల క్రియనవక్రవేగంబున గిరిగిరిఁగి
 రుగఁ గెరలిగిరిగొనుచుఁ గరమడకు కరువలిందవులుకొని రవులు
 కొనంజగియిగుల నెగమచుం బుగబుగనబుగులుకొని తదగ్నియం
 త్రోపరిస్తలో త్తంభితోత్తాన ధూమస్తంభనాళరధ్రంబున నుద్దా
 మధూమస్తోమరేఖావలయంబులు వెడలిలయకాలవిలయ ధూమ
 కేతుభ్రమంబాపాదించుచు నభ్రంకషంబులై నెగయఁదాద్యగ్వి
 భయంత్రీదహనంబుబహుల హేతిచ్ఛటజటిలంబుగ భగ్గుభగ్గు

సంబు ట్టి బిట్టెగఁదట్టి దట్టంపుమంటలు బెట్టిదంబుగ నెట్టుకొనంబు
 స్వయాచుట్టునుం దొట్టిలోనంబట్టిన నెగఁదొట్టు నుదకపూరంబు
 గొఁగి తెక తెకనుడికి మసలి వెసరులపసంగసరెత్తిదిగువాఱమును
 కుకొను నావిరివావిరింగావిరికొని తీవరంబుగ వానికి న్వెన్కనూ
 గొల్లిపిన కుబ్జయంత్రీస్తంభనాళద్వారబులంబోఁడఁ దదుద్దావద
 హానదాహతిరేక సంతప్తసలిలసంక్షోభ సహకృతధూమోద్గమచ
 కభ సభ నమహాబలరయచశంబున సుప్రోత్థితంబుచందంబున జడ
 బయ్యుఁజేతనంబు పగిది మెల్లననాదించుచుంగదలి బొదలి నీల్గి
 నిక్కి నాగి జరిగి క్రమవిజృంభితంబైన గరసాధగారుత్కృతగత్తు
 ప్రభా ప్రతిఫలనంబునకుజడిసి కడలి వెడలి వదనంబున విషానలా
 ర్చులు పేర్చిమిగులనూర్చుచు బుసకొట్టుచుంబఱచు నుహామ్భత
 భుజంగంబు భంగిఁ సేతుసురంగంబులుమాటి వెడలుచు బడబాన
 లస్ఫులింగంబులమునుకొని ఘూర్ణిల్లుచుఁ బశ్చిమాకూపారంబుఁ
 జేరంబాఱుపూర్వసాగరా భంగసముత్తుంగతరంగి భంగికా పరంప
 రవ మువున నిమ్నోన్నతాభోగభాగవిభాగంబులెఱుంగసేక పుడమిం
 బర్చుచు జలధిజలంబులు మిగులఁ గ్రోలితత్సలిలాతిభారంబున
 నెగయంజాలక నేలపరువుగఁబరువెత్తు విమృల్లతావలయితానన
 స్ఫీతంబులగుజేమూతంబుల భాతినతిగభీరమఘరంబుగ గర్జిల్లుచు
 నూర్జై తంబుగ బవనజవంబుననానాటికిఁ ద్రిశవ్యోజనాయామం
 బుపఱవియెడనెడనిలుప నిలుచుచుమరల మరదిప్పఁదత్క్రమంబు
 నగ్రమ్మఱ నాపురంబుఁ జేరుచుండుమతియును.

8

గీ. రైలురోడ్డులరేలఁగం బాలమీఁద
 జితవర్ణప్రదీపము ల్చెలుపుగాంచు

- నగ్నితఃచిత్రభాను విఖ్యాతిచెలయ
బహులరూపాశ్చతులు పూని పరగెవనఁగ.

9

- గీ. రైలురోడ్డునందు రహినందువఁదుఁ గం
బములకొనల వ్రేలు ఫలకయుగము
రైలుబండ్లుగదల వ్రేలుచువిగజాఱు
వెసదదాగమైక పిశునమగుచు.

10

వైద్యశాలాప్రకరణము-స్మృతీయము.

- గీ. ఆపుడికి నుత్తరమున వప్రాంతికిమున
సకలలోకహితార్థమా జాతిదొరలు
ప్రీతిసిలువఁగ నొక్క యాస్పిటలువెలయు
బహువిధామయపీడిత ప్రాప్యమగుచు.

1

ఉత్తరశాఖాసంగఃప్రకరణము-చతుర్థము.

- గీ. చెలఁగుచాకలపేట సంజీవదాయ
పేటయును గత్తివాక కాలేటిపేట
యెరణపురి తిరునట్టూరు మఱియు రాయ
పురము నలలందెయారేట పురికుదీచి.

1

కాత్యాయనీప్రకరణము పంచమము.

వ. మఱియు నత్యంత సుకృత కృత్య నిరత్య యసత్య ప్ర
త్యయంబులై నిత్యాంక నివాసస్తుత్యంబులు నవ్యత్యయానురూప
రూపాభిజాత్య సౌఖ్యత్యంబులు నగుట నావీటికి నపత్యంబుల
మాడ్కిఁ జూడ్కికి నేడ్కిఁ బొటించుచుం దీటుకొని గాటంపు
నీటుల నాటుకొను నానాటంపులంబులలోన నేటియగు కాలేటికి
పేటలోఁ గారుణ్యంబునఁ గాణపంగ్వంధాది జనలోకంబులకు

గాంక్షీతాధాంబులఁ గటాక్షింపఁ గామనీయక సులభవిలోకనీ
 ను కమనీయాకారంబు గైకొని కాంచనప్రాసాదంబునఁగాఁపున్న
 కాలకంఠప్రణయినియుఁ గామితాధాప్రదాయినియుఁ గాక్షోదనీ
 కణోద్గీత స్వాపదాన ప్రపంచికయుఁ గాళిన్యాగ కళాకాంతయు
 గాక్షోలూకాహుతిప్రియయుఁ గాక్షోలభయసంహృత్రియుఁ గాక
 ఏకలలాపినియుఁ గాకుస్వరైకసాకూతయుఁ గాకత్రాసకృదచ్చిత
 ముఁ గాచగోళోజ్జ్వలాగారయుఁ గాంచీదామవిభూతియుఁ గాచ
 ప్వర్ణసమానాశయుఁ గాంచీపురనివాసినియుఁ గాంచనాచలశృంగస్థ
 ముఁ గాచిదిత్యభిధోచితయుఁ గాతవల్యాదికస్తుత్యయుఁ గాణపం
 గ్వాదిపోషణియుఁ గాణాదప్రముఖాశేషశాస్త్ర పాండిత్యదాయిని
 యుఁ గాతీకేయప్రజననియుఁ గాతాంతికకృతాదరయుఁ గా
 త్యాయనియుఁ గాతరాక్షియుఁ గాతరత్రాణతత్పరయుఁ గాంతా
 కృతియుఁ గాంతిమతియుఁ గాంతారైకనివాసినియుఁ గాంతవా
 క్రేడనాలోలస్వాంతయుఁ గాంతైకలంపటయుఁ గాదంబరీరసాస్వా
 దయుఁ గాదివిద్యానినోదినియుఁ గాదికమౌఁషసాన్పాన్తిమాతృకా
 మండలాత్మికయుఁ గాదంబమందగమనయుఁ గాదంబవనవాసిని
 యుఁ గాదంబినీకమ్రకచయుఁ గాదర్యేకనివారణియుఁ గాదాచిత్క
 ప్రణోపాధ్యయుఁ గాధివ్యాధిప్రమదానియుఁ గానీనిక ప్రభాశారక
 లితాపాంగవీక్షణియుఁ గానీనరిపులక్షేక్షణోత్సుకయుఁ గానన
 ప్రియయుఁ గాపట్యరహితస్వాంతయుఁ గాపిశాయనలాలసయుఁ
 గాపిలాదికళాభిజ్ఞయుఁ గాపాలికసుమగమయుఁ గామేశ్వరప్రి
 యాలాపయుఁ గామసంధుక్షౌషధియుఁ గామలీలారసానందలో
 లయుఁ గామకళాతిక్తయుఁ గామేశ్వరియుఁ గామ్యమానయుఁ

గామపాలసహృదరియుఁ గామందకాదినీతిజ్ఞయుఁ గామితాః
ప్రదాయనియుఁ గామికాద్యాగమాభిజ్ఞయుఁ గామిలాద్యపహా
ణీయుఁ గామనాకామనాతీతస్వభావయుఁ గామచారిణియుఁ గ
యికాద్యర్చనప్రీతయుఁ గాయశుభ్యాదిసిద్ధిదయుఁ గారీర్యాదిమ
ఫలప్రదయుఁ గారుణ్యవారిధియుఁ గారణాకారణాతీతయుఁ గాఠ
బంధప్రమోచనయుఁ గారండవాదికలిత కాసారై కవిహారిణియు
గారవల్యాదిశాక్తై కరసికయుఁ గారికాస్తుతయుఁ గాలాంబుదసమ
భాసయుఁ గాలదూతభయంకరియుఁ గాలేయపంకదిగ్ధాంగియు
గాలకంధరకామినియుఁ గాలాగురుప్రీధూపై కప్రియయుఁ గా
స్వరూపిణియుఁ గావేర్యాది నదీరూపయుఁ గాశీనగరవాసినియు
గాశజాధిష్ఠితస్వాంకయుఁ గాషాయాంబరధారుణియుఁ గాశశ్వన
దిహారిణియుఁ గాసరాసురమర్దనియుఁ గాహళీకమనీయోరుఁ
ఘయుఁ గవిరాజితయుఁ గాశరాత్యాదిసహితయుఁ గాళియావ
హితానుజయుఁ గాళిజలక్ష్మి కేళికయుఁ గాళికాహ్వయయ
గాంక్షీతార్థప్రదాయినియునగు కాత్యాయనీమహాదేవిని గ
చినఁ గాలుష్యంబులుకాందిశీకంబులుగానెమనెయును.

మ. ఆలరారుంబ్రతిశుక్రవాసర సపర్యారంభముందాహిమా
చలకన్యామణిగేహనీమనసకృత్సౌవస్తికస్వస్తియున్
లలితానామసహస్రపూజజని తోల్లాసంబుదీపోత్కరం
బులుతౌర్యత్రికముల్ ప్రజాకలకలంబుల్లుందుభిధానముల్
మ. భృగువారోత్సవదర్శనోత్సుకతనారీపూరుషుల్మల్లికా
ప్రగుదంతత్కచహరులై నడతురోజం దత్పరదావ్వర్ణమా

దిగనాగోవెలముట్టవట్టముగఁ దద్దేసికృతావృష్టిదే
 ల్పఁగనొసాడనిపీలికానకులనీలకృష్ణనిజానగన్.
 వీటివధూమలెస్క నతివేగచలచ్చకటచ్చటాగురా
 హుటకశైలచాన ధరుకంగనఁగ న్నోవచచ్చయోగివీ
 కోటిరథంబులట్టులగుగుచ్చఁజే జాకలిపేటతఁడిమా
 ర్చేటలవీధులందు నిబిరీసములై భృగువాసకంబులచే.

3

4

శాంతిమనస్సులగుశార్చా

లంకారముగాంచి నిష్కళంకద్యుతినా

శాంకరి శశాంకశేఖరి

యంకురిత కృపారసాంకురాకృతిఁబొల్పున్.

5

అనఘ సౌభాగ్యమారోగ్య మాత్మభవుల

నభిలషించి వధూలోకమలమిఁకొలువ

నన్మహాదేవి భవనమింపారునెపుడు

నరిగిధూమయ ముశుక్రవాసరముల.

6

త్యాగరాయప్రకరణము—షష్ఠము.

1. తిరువత్తూరునఁ ద్యాగరాజపురజిద్దేవాలయబొప్పున

కరశైలంబు కూటకందరతటా కారంబు ప్రాకారగో

పుర శాంతాగృహమంటపంబులు గనఁబొల్పారుకోనేరు భా

స్వరమామూలస పంకజాకరమునై భాసిల్లుభావింపఁగన్.

1

2. భక్తజనులకు వాంఛితవరములొసఁగి

పెక్కుకృతులంది సత్కిర్తిఁబేరుగాంచు

త్యాగరాయాఖ్యదేవుడు దధివసించు

నలవియే తిరువట్టూరు చెలువుపొగడ.

2

• పంచచామరము.

ఋజుమృదిష్ట సత్కరప్రహృష్ట సప్రజోల్ల స
త్ప్రజాప్రజోజ్జ్వలధ్వసంతవాడ రాజ్యధూర్వహః
ధ్వజస్ఫుర ద్దజ శ్వపూర్ణ ధాటికారి దుస్సహః
భుజాభుజంగ రాజభోగ భోగ భూసుఖావహః.

౫ ద్య ము.

ఇది శ్రీమన్నాల్వశైల నృసింహప్రసాద సమాసాదితసకలశాస్త్ర
సంవిదుపస్కృత సంస్కృతాంధ్ర సాహితీపురస్కృత సరససారి
స్వతి చతురవాగ్ధోరణి మతుకుమల్లి కులమతల్లి కాబ్జవల్లికా
వియన్నణి కనకాద్రిశాస్త్రి బుధగ్రామణి తనూభవాగ్రణి
నృసింహ విద్యన్నణిప్రణీతంబగు చెన్న పురీవిలాసంబను
ప్రబంధంబునందుఁ బంచమంబగు నుత్తరపద్ధతి

సంపూర్ణము.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీవేణుగోపాలస్సహాయః

పవ్యమంబగు సంతరాశపద్ధతి ప్రారంభము
అందుముద్రాక్షరశాలాప్రకరణము. ప్రథమము.

త. శ్రీమద్వసంతవాడ

గ్రామస్థిత వేంకటేశ్వరఖ్యాతహరి

స్థేమపటుభక్తినిర్మిత

భూమశిలాధామనాగ భూపలలానూ.

వ. ఆవధరింపుము.

2

పురిముద్రాక్షరశాలికానికరమొప్పున్యంత్ర సంకీర్తితా
క్షరభాన్వద్వసుకోశ సంతతికళాకాంతుల్పరీక్షింపనా
దరమొప్పు నివ్విబుధాధినాథులు నితాంతప్రౌఢిరక్షింపఁగా
సరుదారన్మహిభారతీమహిత భాండాగార సంభావనఁ.

3

విద్యానిలయమాది విద్యానిలయము

కళానిధి జ్యోతిష్కళానిధియును

శారదానిలయంబు జ్ఞానసూర్యోదయం

బునలసూర్యాలోకమును సరస్వ

తీనిలయంబు నాదిసరస్వతీనిల

యంబు వివేక రత్నాకరంబు

ననవివేకాదర్శ మనవతఁమానత

రంగిణియునంగ రమణజెందు

నందుహిందూప్రక్కస్తము ద్రాక్షరాల

యముల శేషమసీషి జనాభినంద్య

మానవిభవాన్వితంబులై మాననీయ

శారదాటంకశాలికా చారురేఖ.

4

జసులెన్నం దినవర్తమానియును బోర్నంట్టార్జి గేజెట్కీగిం

టసమిష్టేరియునాంగమెచ్చనగు నచ్చాఫీసులాయంగిలీ

పుచ్చపన్యస్తములప్పురేందిరతనుం జూడంగ నేతెంచుమా

తృనికాయంబునకూన్చునావసధభూరిశ్రీదనర్చుంబురి

5

ఆముద్రాక్షరశాలలందు మహితంబొతండియూర్పేట స

ద్దామంబాది సరస్వతీనిలయ ముద్రావర్ణసద్మంబుసా

యామశ్రీవిలసిల్లుఁ దత్పరిఁ దదధ్యక్షుండు వావిళ్ళ స
 ద్రామస్వామివిపశ్చిదగ్రణి ప్రసిద్ధప్రఖ్యగాంచుర్ధరణ్. 6
 శా. శ్రీమత్పావన బొమ్మదేవరకుల క్షీరాబ్ధిరాకాసుధా
 ధామ శ్రీయగునాగభూపతి జగత్ప్రఖ్యాతిగావీట నా
 రామస్వామిమనీషిచే నిఖిలసద్గ్రంథాలి ముద్రింప లో
 కామోదంబగునట్లొనర్చె ధనసహాయ్యంబువాటించుచున్. 7

హూణదేవాలయప్రకరణము-ద్వితీయము.

క. అభ్రంలిహశిఖరములు వి
 శుభ్రసుధాలేపవిభవ సుభగములుమహా
 విభ్రమములు పాదురులయ
 దభ్రములగుగుడులు పర్వతభ్రమదంబుల్. 1

చ. గములయియాదివారముల గాఢపుభక్తిమదిం దలిర్పఁగాఁ
 బ్రమదలతోడఁగూడి నిజభావముల న్నకలేశ్వరున్విభున్
 శమదమయుక్తిధ్యానములు నల్పుదురెప్పుడు నన్యకార్య వి
 భ్రమరహితాంతరంగులు పరింగులు పాదిరిగుళ్ళ సప్సరిన్ 2

పోటోగ్రాఫీప్రకరణము-తృతీయము.

శా. ఛాయాగ్రాహణియాంజనేయుని తనుచ్ఛాయస్వడిన్నిల్పితా
 డాయందీసెననంగపెంటిమది చూడన్యంత్రపెటిన్ ఘన
 ప్రాయాదర్శములందునీడలఁ బోటోగ్రాఫీకీయన్నిల్వఁగా
 జేయంజాలిరి యింగిలీషులు పురిం జిత్రాతిచిత్రంబుగన్. 3

చ. నలువయొనర్చు స్వగమవినశ్వరమంతకుమున్నెయా శునా
 శులుప్రతిబింబవై ఖరులఁజూడఁగఁదాదృశభింబలీలల

న్నిలిపిరిహూఁజుద్దముల నిత్యముగా ధృతినట్టిశక్తిపెం
పలరంగ బొమ్మదేవరవరాన్వయ నాగవిభుండుచేకొనెన్. 2

ఇత్యేన్ద్రోగేల్వానిక్కిషణప్రకరణము చతుర్థాము
శ్రీమమీశస్సకలప్రజాంగకముల స్సంధిల్లువాయువ్యధ
శ్యమియింపంగజగద్ధితాథాముప్రశస్తప్రాథియూరోపులి
ట్లుమహాయత్నముననచించిరియిత్తేన్ద్రోపేయనవిద్యన
శ్రమతన్నేర్చెజగజ్జనోపకరణేచ్ఛన్నాగభూజానియున్. 1

వ. మఱియు నాయిత్యేన్ద్రోగేల్వానిక్కిషణము న్నేద్యవిష్యు
శ్యోతకంబగు నొక్క యంత్రపేటియు సరిదు వ్రావకప్రసాద్యు
లగు కాచపాత్రములు రెండును వానిలోన్యస్తంబై యంత్ర
తంబగు తంత్రీద్వితయంబును గలిగి ముగ్ధులగునాంత్రీప్రకారంబు

ద్రావకన్యస్తతంత్రులఁ గ్రుమముతోడ

జరుగునాకృష్టిశక్తి యుత్సర్గశక్తి

యొకటిఁబట్టినరభస మించుకయులేదు

నుభ్రయముగ్రహింపఁ బరగుచతుర్వల్పణముగ. 3

కాయముతోనిప్రాణము పెకల్చుమహాలయకాలకాలకా

లాయసకాలపాశమున కచ్చపునెచ్చెలిసగ్వదేహభృ

త్కాయనికాయమందుఁ గలధాతులుపీల్చెడిమూరిఁహిన్వకుం

బాయనితోడనీడయగు భాఁపుతంత్రీప్రకారశక్యమే. 4

కందురీగల వొకకోటిగఱచినట్లు

కూడివెయిమండ్రగబ్బలు పుట్టినట్లు

దాకమోనేతికినిదెబ్బ తాకినట్లు

తల్లడిలుప్రాణములుతంత్రీఁ దాకనంత. 5

గీ. తేలుకుట్టినవెత కొంతదేహమంద
జనులబెదరించుకై వడి ఝాంకరించు
తంత్రినంటిసమాత్రఁ జిత్రంబుగాఁగ
జలజలనదేహమందెల్ల జలదరించు.

6

గీ- ఎక్కుడగువింటిచేదూవి యేకీనట్లు
గులగులనరక్త మాంసముల్కుదురుగదల
బల్లటిలుఁబ్రాణములు మేచుజల్లురనఁగఁ
దీఁగెదోయి కరద్యయిఁగఁగునపుడు.

7

పెద్దినాయునిపేటవీధిప్రకరణము పంచమము

వ. మఱియు నాపెద్దినాయునిపేటలోనం దద్దయునిద్దంపు పద్దుల
నొద్దికగొస త్రివివంబునకు నుద్దియగు నాపెద్దవీధియు సంబడ ప
ళ్ళారిగుడి వీధియుఁ దండులాది ద్రవ్యంబులునిచుము మొదలగు
లోహంబులు మందులునుం గ్రంథద్రవ్యంబులునమ్ము నంగమలు
నుస్కందస్వామియను వేలుపుమందిగంబుచు నతిసుందరంబులగు
ఘూర్జ రావణబృందంబులు నమందా శేషవిపణికాసందోహంబు
లునుంగలిగి చెన్నొందు పెద్దయంగడివీధియుంబ్రవిసారిత నానావి
ధవివిధవిచిత్ర చేలాసీకలోచనా సేచకంబగు కోకలవీధియుంబె
ట్టుకందంపిళ్ళారిగుడికి నెలవగు నయ్యంపిళ్ళవీధియు నరుణాచలేశ్వ
రాల యోపహిండితంబగు విరిశాండిసుబ్బి సెట్టివీధియు నేకామ్ర
శ్వరోన్న మ్రకమ్రభాస్వరకార్తస్వర స్తంభ కేళావికస్వరప్రభారు
చిర సాధరాజంబునకుచు నడిపట్టాపిళ్ళారిగుడికినిఁ బట్టగురుజరాతీ
వీధియు నేకపార్శ్వ భవనభాసురంబగు నొత్తవాడవీధియు నీలిపా
న్నపిళ్ళవీధియు నాభీరజనవల్లభంబగు వల్లభదొడ్డివీధియునున్ని

విభవభద్రంబగు వీరభద్రభవసంబును జెంగామంగడియును
యంగడియుబిల్లారెగుడియునుగల్గి పెంపొందు గోవిందప్పనా
నివీధియు వినూత్నరత్నకాంతిచ్చహామంజులూ మూల్యనానా
భారణసువణము ద్రికాశాద్భ్యంబగు వాణిజ్యంబుచేబూ
ంబగు మందవెలివీధియు బ్రాహ్మసన్వీధియు బాపివేంక
చలయ్య వారి వీధియు వరదాసుత్తి యస్పనివీధియు నరుణా
వీధియుయు గాంతమ్మగుడివీధియు మన్నడివీధియు మొదలగు
సులంబ్రసిద్ధిసొందియునుచుండు బెద్దవీధియందు. 1

సప్తకూపప్రకరణము షష్ఠము

1. పురివప్రాన్యతకూపసప్తకజలంబు ల్దట్టతీయంత్రసం
సరగోన్నతములై దరోదర నివిష్టస్థారనాళావళీ
సరణిన్లోపలికోటజేర సటసోజర్లుదొరల్తద్భటో
త్కరముల్ద్రావుమరందునందుజలయంత్రస్తంభరంధ్రంబులన్. 1
2. లలినలయేసుబావులజలంబు లితాంతరలీననాళికా
వలిమిళితంబులై నడచి వారిధితీరమునందునొక్కయు
జలజలయంత్రకుండినిలువ న్బహుమాయయి మాయతౌసరం
గులుగొనియోడంగుజలకుండలునితురునిచ్చనిచ్చులున్. 2

పుష్పకూపప్రకరణము సప్తమము

1. ఏడుబావులదొడ్డికినివజుదెసను
బూలబావులు నామూడుసొలపుగాంచు
వీటగలసకల ప్రజాకోటికెల్ల
నాజలంబులె పానయోగ్యములుదలఁప. 1

- మ, పనుపున్నానియ నిగ్గులంగములపైఁబైఁబర్వతాంబూలపురా
బసపుక్కిళ్ళకునిక్కవన్నెగల వల్వల్లట్టిపూదండలిం
పెసఁగంగొప్పలఁజంకబిందె చనుదోయిన్రాయఁదత్కూపవా
రిసతులైత్తురుగుంపులై నగరి దాదింజూడ్కిలున్వేడ్కగాన్. 2
శా. ఆకూపంబులబుట్టురేయుఁ బగలత్యాశ్చర్యసంమర్దమో
హాకన్పట్టునువేయుచేదమఱితియుం జేదయున్మున్నుము
న్వీకంజేడఁగఁబోవువారుమఱియున్నే ముందునేముందటం
చాకారింఁచెడివార్తలెజలము తీయన్సందమల్సేయగన్
చ. పొలుపుగఁబుష్పకూపజలపూర్ణఘటంబులు దొంతిగాశిరఁ
బులధరియించియ్యయ్యరవఙ్గోటులు వీటనుమేటివీటుకు
ల్కులనరుదెంతురాత్మజితకుంభసమున్నతి కోర్వకాగ్రహా
చ్చలనముగాంచుభంగిబిగి చన్దవపయ్యదమిఱినిక్కుఁగాన్. 4

జంబూరాతోటప్రకరణము-అష్టమము.

- క. జంబూరాజియతంబగు
జంబూరాతోటలోఁ బసఁబరంగులునో
జంబూరాయిడిఁబురిరా
జంబూరాడంగిల్పు సఖులనఁగదరే.

టంకశాలాప్రకరణము-నవమము.

- ఉ. ఆపురిటంకశాలవరణాగ్రవిటంకవిశంకటాభిత
స్థాపితకాచశంకుభయదంబుకఠోరకవాటదు
ష్టాపమనేకిహూణభటవగఁబహుప్రతిహరిగుప్తమా
లోపలనొప్పయఁతగృహలోహగృహాయుధకూట కోశములే

క. ఆటంకశాలనెప్పుడు ని

రాటంకతనొప్పరౌప్యహాటకతామ్ర

శ్రీటంకపరిక్రైకమ

హాటంకోటంకటాంక్రియాఘోషంబుల్.

2

చ. ఒదవగఁదుస్పృఖిట్టు చిలుమూనినశ్రాచిధసంబుగల్గుతో

మ్మిదినిధులొప్పనాధనదుమేటి గృహంబడియెంతతత్పురిన్

పదపడుఁడంకశాలలనపారవినూతనపుంజితాన్వహ

భృదితసువర్ణతామ్రజ్యోద్యదనేకసుముద్రికానిధుల్.

3

గీ. బీరపువ్వులఁబోలుదీనారసమితి

రిక్కరేనోబ్బలురౌప్యముద్రికలగనులు

కర్ణికారాభతామ్రటంకవ్రజములు

రానులైటంకశాలలరమణఁగాంచు.

4

మ. అతిదీక్షఁబతిపీఠరంబునిడిడంబభ్రంలిహఁగోర్ధితే

తతధూమంబుచిత్రమైయనలయంత్రస్తంభనాశంతరై

భృతిరక్షైకనినిద్రవాస్తుపురుషాపీతాననోత్తంభితా

ద్భృతవృత్తాయతధూమవర్ణయననొప్పన్ డంకశాలాస్థలిన్.

ఘూజఁరవీధీప్రకరణము-దశమము.

మ. గుజరాతీలునుబొందిలీలునుననే కల్మారువాడిలుబే

రజపుంబేరపునేర్పులేర్పడనన్ద్యుద్వేసనానామణి

వ్రజభూషత్క్రియవిక్రియంబులునొనర్పఁబొల్పుగున్సాధరా

జింజెలంగుంగుజరాతివీధిధనలక్ష్మీనిత్యసంవాసమై.

1

చ. అనవుగ గుబ్బచన్నగవనంచులు మూయఁగ వట్టుకంచల్

తనరఁగదాల్చివేణులు నితఁబతటఁబుల నేలసావకుం

- తనలయి సౌధమండలవిటంకములంగననై రి ఘూర్జరాం
గనలు విమానగానిమిషకాంతలు నాగుజరాతివీధిలోన్. 2

మందవెలివీధీ ప్రకరణము. ఏకాదశము.

- చ. పనిగొనకుండమూలనిడఁ బ్రాతపడున్ఫలమేమటంచు పె
న్గనులధనంబు పెంపుగని నవ్యతమించఁగ బేరమూర్చు నా
ధనపతి పెక్కురూపములుదాల్చెను నాఁగనజిగ్జనాళి మే
ల్వినుతివహించు మందవెలివీధిని రత్నమయాపణంబులన్. 1
- ఉ. ఆపుటభేదనంబునకుఁ నాభరణస్ఫురణంబుపూన్పు రి
త్నాపణరాజిలబ్ధపణయత్న వినూత్నచిరత్నరత్నపా
ళీపటురాసులుల్బణపు నీలదనర్చుచు వారిరాశి యా
త్మోపగరత్నలక్ష్మీపురియొద్దను దావఁగనుంచెనోయనన్. 2
- చ. విరివిదనర్చుమందవెలి వీధిసరాబులునాపణంబులం
బరచుననర్థ్యరత్న రుచిభాస్వరభూషణపుంజముల్మనో
హరనగరీ గృహేందిరలకర్థి పృథగ్గతిరత్నగర్భ భా
సురిముల నేమవారముల సొమ్ములనీనెచు నా సిరుల్గనున్. 3

సుగంధద్రవ్యపణ్యవీధీ ప్రకరణము. ద్వాదశము.

- గీ. దీర్ఘతదగణ్యపణ్యవీధీ ప్రసృమర
సంకుమదకుంకుమాగురు చంద్రనామ
మృగమదామోదమువహించి మెలఁగుకతన
నసిలునకుగంధవహత యన్వర్థమయ్యె. 1

పెద్దయంగడివీధీ ప్రకరణము. త్రయోదశము.

- మ. పుడమిన్వేడ్కలుచూడఁగోరియెడం బొల్పారునాపెద్ద యం
గడివీధిం దగఁగన్గొనన్వలయ లోకఖ్యాతమవ్వీధి యే

పారశాలా ప్రకరణము-చతుర్వింశము.

శా. మేలొప్పస్థగుసస్పరంబుననునారేణస్కూలునయ్యాడ్రినన్
స్కూలుంబొల్పుగు పచ్చయప్పవిభునాస్కూలున్విచారింపహై
స్కూలున్లొనగు స్కూలులప్పరిసిరుల్గుల్గుంబరద్బాలకో
స్మీలత్కంతఘశంఘశ త్వేలయవాణీ నాట్యరంగాకృతిక 1

౪. పలకలుపుస్తకంబులును బాణినరోజములన్దరించిప
ట్టులుగొనిదారుపాలిపయిగూర్చునివ్రాయుచుబాడుచున్నము
జ్వలతరవేషము త్వేలయబాలురు తత్పురిబాతశాలలం
చలరుదురంగభాక్సురు దిరాక్షరదైనతపజ్జులోయనక 2

• హిందువులునుపగ నాపుర

మందలరునమందని ఛమాస్పందములై

హిందూవిద్యానిలయము

మందగుపటు పాకకూటములనేకంబుల్

3

{ హాను ప్రకరణము-అ . గౌ. గౌ. గౌ. }
{ వాణిజ్యశాలా ప్రకరణము-పంచవింశము. }

౫ అలమూర్బ త్నైటుహానుబెన్నిహావుసాస్పారకలయన్హానునా
బలుహానుల్మణిపాపులు న్వేలయుదీస్తశీలనేతత్పురి
నల్లిత ద్వేపవిచిత్రవస్తుకలనన్వారాశిపుత్యేకవ
త్సలతంపద్మగుగూర్చు శైశవకళాంచత్కేళిసద్మాకృతిక 1

• చ. వివిధ విచిత్ర వస్తుచయవిభ్రమ మెన్నఁగ నేలగాచగో
 శపిసర్వవైభవంబులు ధశద్ధశ దుజ్జ్వలదర్పణోపల
 త్యవిపుల భూమికోశ్చతలు నమ్మశశిల్పయునొప్పహశాసులు
 ద్విషిగనన్ దిగీశపురదర్శన కౌతుకముల్లభింపవే. 2

శా. నానాస్థ్యమనోజ్ఞవస్తువుల కేనామంబరంగినిరం
 గీ నేత్రిల్పచుదెంచి తన్నగరనిక్షిప్తంబుతాపాపుల
 న్మానాతీత విశాలదర్పణగతామ్లాశాంగులెపొల్తుర
 క్షీణక్షీరసరస్వదూర్మి చలదత్సిక్తాప్సరఃప్రకీర్తయన్ 3

క. హిందువులు నిప్పుపాపులు
 నందలరున్ హూణులునుచుహశాసులకు ననుం
 గుందమ్ముల హశాసులునున
 నిందితసంపదలచే ననేకములకయన్ 4

దశావతార ప్రకరణము-షడ్వింశము.

శా. పాథోరాశిపయః పృథ్వీ పాథో భౌమస్మిథోఽమృష్టిసం
 బాధోద్రేకబహిర్గతాత్మజరరస్నా యద్విరించాండకే
 ఖాధీదాయము హూగ్రాభూతుక్మతిమరుగ్నాఘస్యదాభాటమ
 స్సాధత్మోధరుడౌరుషేంమృమకృతిస్వామిష్టమండయ్యోమన్ 1

శా. అంభోమృతమధనక్షణోద్ధనుర దైత్య త్వేభితభ్యాససం
 రంభాత్యంతవిభిన్ననిష్పతదురుబ్రహ్మగణసోఘోష్యత
 స్తంభస్మంధచుహిద్రమూలఫలకాంచత్ప్రప్తనైష్యర్యని
 ర్ధంభుడౌకమలేశ్వరుంశుకృతికన్ సత్కృపన్ బోవుతన్ 2

ప్రపద్యదుజేంద్రహృద్గళననిర్వద్రక్తసక్తాంతరు
 మానలరోచిరుజ్వలబృహద్దంష్ట్రాంకురోగ్రద్విష
 ప్రక్షయదీపికాగ్రాపుహృత్కలామిషత్ క్షాంజనో
 య్యాదిమనోలభర్తృకృతిభర్తృ బ్రీతిరక్షించుతన్. 5
 యస్తంబభిదార్భవీవిదళదాశాభిత్తిసంధిస్థిరీ
 వ్యగ్రసరోజసంభవకరాగ్రక్షిప్త మృత్పిండలీ
 నాద్ధూతసటాచ్ఛటాచటుల జంఝామారుతాభ్రాటదు
 ధ్రుండున్యసంహమూర్తికృతికర్తృబ్రేమనోషించుతన్
 సూర్ధ్వప్రహితాంఘ్రిఘట్టాదిః ద్వేధోండరంద్రసవ
 గ్రాణ్ణావరిణాంబుపూసంసత్ప్రద్రబహ్మ ప్రదత్తార్థ్యవా
 హికర్ముఖ నిష్ఠురోపధియశోరాశ్యాసచుష్టజ్జగ
 తౌదంభవటుంహౌసంగుపురుషార్థంబుల్కృతిస్వామికిన్ 6
 యఘోర్నరుసరశ్వధారణియుగాంచ ద్భాహుమంధోదిశో
 ద్భాసిమహాశలహుతచృపౌఘచ్ఛాగకాజ్యధ్వరాం
 ప్రఘ్రుదసంభృతావ భృథసత్కర్మాగ్రభూదత్తకా
 నాభార్గవరామశిశృతిపతిన్ సత్ప్రేమబోషింపుతన్. 6
 యంతర్భవనస్థ శాంతనవభయస్సూక్ష్మోభణస్వాంతనం
 భరిఘ్నార్ధవార్పితధమజ్ఞా రోపజాన్యాంగనా
 యంత్రభమమైథిలీధ్రువ ససత్త్వీయ్యమస్త్రీనిహ
 యండుగురామదేవుమ కృతీశస్వాంతమంమంతుతన్. 7
 యక్షున్నసమిద్ధరాము లసభిద్యత్కుంభిమంభస్థనో
 యక్తాఫలబీజజాత ఖతలాచత్కాయమానేద్ధక్తీ

ర్తిలతోద్యత్ఫలకోరక స్రవనమాప్యేభూత సూర్యోమ చ
ద్రలసద్యోధుఃపహాబలుండుకృతికర్తా కూర్మిబాలించుతన్. 8

మ. స్వమహాబాహుమహీధరోన్మథిత సత్వస్థానకంసాది దు
ర్దమదర్పాబ్ధి సముద్ధితాసదృశవిర శ్రీచ్ఛల శ్రీయశో
హిమధామామలసత్కథామిషనుధావ్యాప్తేంద్రమహానందనంద
దనుడేతత్కృతి కన్యకాపతిక నిత్యంబుంబ్రసన్నుండగున్ 9

మ. స్థిరతాడ్యస్వపురంధ్ర కానిభృతపాతి వ్యవస్థాపరాభి
గుప్తరణప్రాధిమమృజ్యయ త్రిపురదైత్యచ్ఛేద నాథ్హాదిక
స్మరధక్కారిత బౌద్ధశాస్త్రమయభాస్వచ్ఛస్త్రతేజామనో
హరుడయ్యాదిమబౌద్ధుడికృతిపుదీర్ఘాయుర్యుతుస్ తీయుతన్ 10

మ. నిజబాహుఫణి జిహ్వ కానిభచలన్నిస్తింశనిర్మద్రా రా
హుజవాక్రాంతనిఘృష్టదంతభవవహ్నివ్యవృద్ధి గాఢుష్టసం
ఘటహోగ్రతురష్క మస్తకనిరీక్షానై కిభానుగ్రహ
ర్తజగత్కుకలికిన్ భజించెదకృతప్రత్యూహముగ మాస్పగన్ 11

ఉ. పండితకోటికిన్ మిగులపామరమండలికన్ మనంబులం
పండువుసేయునట్లుమృదుపాకముగా విశేషార్థకింబుగా
నుండగహూణవై భసముగ స్పగ జేయునటంబునాగభూ
మండలభతా యానతిసమంబుగ నీకృతినేనొర్చితన్ 12

భుజంగప్రయాతము

గుహావ్యద్భుజాటోప గూఢూరుసేవ
నృహాప్రాజ్యసామ్రాజ్య మాన్యప్రతాప

ర్పడ నానావిధచిత్రవస్తుచయ పూర్ణశ్రీ లనేకంబులం
గమలుండన్వెలయుం ద్వితీయజన లోకంబున్విడంబించుచున్.

గుజరీవీధి ప్రకరణము. చతుర్దశము.

మ. గుజరీవీధి గుంపుగుంపులు పరంగుల్లిందువుల్బుట్టొర
ల్పజవేడ్కంగన నెక్కుసారటులు తీవ్రంబొరయంబొరగా
గుజరీవేళబరిభ్రమించు జనవడ్డోట్టాణఘోరార్భటిన్
గజబీజల్లొనియందునంగడుల లోకవ్రాతమత్రాడగన్. 1

చ. పెళ్ళపెళ్ళిగంజబిగివిం కుబుసంబులు మేనుగప్పియం
చులజగజంపు లిప్పుగని చుట్టుదెసల్పరవం జనేల్పె
నెలమినిజీరువార వెసనీతలుమోతలుగాగఁ బాదచా
రలయి చరింతురచ్చటఁ బరంగిన రాంగులు సుజవేళలన్. 2

మ. మరుమల్లోలితపుల్ల కాశవససామ్యంబొప్పఁగా సాంద్రబం
ధురపౌరాఘము సర్వతోముఖ సర్వోక్తలాహలోన్నిద్రమై
యరుదారంగఁ జరించునందు గుజరీయంగుల్నిందూదయో
త్సరదూర్ఢి స్ఫురదంబురాశికఁ బ్రతిద్వంద్వస్థితి. సంద్యలనన్. 3

ఉ. దొంగలభంగురద్రాధిమ దొందిలదొడ్డులు నానడంగి వే
ల్చెంగులముళ్ళ కత్తిరులఁజించి వడిన్మటుమాయసేయు నా
యంగడులందుఘోలియిసు లారసిదండన సేయుచుండు వా
రింగడు దానదొంగ గుజరీయంగుల నొకపేరుదానికిన్. 4

చ. బడిబడిబిల్చి తియ్యనగుపల్కుల నమ్మికపుట్టగా వెల
ల్లమ సుతులంటదెల్పి జనఁగాలిడబేరములందుఁ గూర్చుచుం
గడుసుతనంబు హేళనము గానగుచుం జిరకట్టినెశ్యులం
గడులను మోసపుచ్చుదురు గ్రామ్యతతింబితలాటమేర్పడన్ 5

కోకలవీధీప్రకరణము-పంచదశము.

మ. అతిరమ్యంబగు చెన్న కేశవగృహంబా చెన్న మల్లీశ్వరా
యతనంబుం పటవీధీనీలకలశోదారాగృతంగూడి యా
దతశోభాఢ్య పురీవధూపృథుసుచద్వంద్వభ్రమంబుంబు ఖో
భితమాతన్నికటస్థదీర్ఘకయునాభీవిభ్రమంబుంగనున్ 1

ముత్యాలపేటవీధీ ప్రకరణము. షోడశము.

వ. మఱియు నత్యంత నైచిత్త్యస్తుత్యంబగు ముత్యాల
పేటలో కాళికాభవన పాళికారుచిరంబును మల్లీశ్వప్రసాద
మహితంబును దీర్ఘశిలాస్థగిత దీర్ఘకానన్య జలాన్య ప్రీణితాం
తర్ఘసేత్వరంబును నగు పెద్దవీధియు వివిధవిద్రుమశార్ధుషికహ
ర్మ్యసుభగంబగు పగడాపవీధియు గృహ్యునిగుడివీధియు నట్టపా
ళేమువీధియుఁ పీఠపిళ్ళవీధియుఁ ససంభ్రమ సరభసభ్రమద్భ
హులతెలయంత్ర సవిభ్రమభ్రమి ప్రభవదగ్ధరాభ్రితలోత్స
ర్పదభ్రమ ఘటాదభ్రగ్ధరాభ్రమదఘనారావఘ్నూర్ణంబగు
గాండ్లవీధియుఁ గొత్తవీధియుంబట్టుకాశపు మోదలివీధియుఁ
గప్పల్పోలిసెట్టివీధియుఁ నాగప్పమొదలివీధియు పైయనందగు నే
యికార పొన్నప్పసెట్టివీధియు సమగ్రవిద్యా నిరవగ్రహంబును వి
విధద్విజ పరిగ్రహంబునునై తన్నగరరాజ కంఠాగ్రహారంబగు కృ
ష్ణప్పనాయని యగ్రహారంబును శక్రిపురీ సదృశంబగు శక్రసెట్టివీధి
యుం గట్టకారయారుమొక మొదలి వీధియుం గారుజనాకీర్ణంబగు
కారకుపేటవీధియుం బొర్కసువీధియు వీరసామిపిళ్ళవీధియు వెంక
టమేస్త్రీవీధియు భేరీవణిగ్జనాస్పదంబులగు తంబుసెట్టి లింగిసెట్టి
ముత్తుమారిసెట్టులవీధులును లబ్ధులవీధియుఁ వేశ్యాజనాధికాశో

కనీయంబు నోడకాలువీధియు నుత్సవావసర విమానకాయమానా
 వితాన విలంబమాన వివిధకాంస్యపాత్రికాలంకృతంబు నత్యుచ్చం
 బునగు కచ్చాలేశ్వరునిగుడియు విసులసలిల పరిష్కరిణియగు పు
 ష్కరిణియుంగలిగి యనురునరమనవారివీధియుఁ బెద్దపాళమ్మయ
 ను గ్రామదేవత గుడియును గడవదన సదనంబును గుదురున
 కమణీయంబగు నయ్యప్పసెట్టివీధియు సెంగళునీరు పిళ్ళారిగుడివీధి
 యు హూణజనసందోహమందిర సుందరంబగు నై నియప్పని వీధి
 యుఁ దాదృశంబులగు శంభువాసు శౌకిముత్తమలయప్ప యప్ప
 మేస్త్రి డై మిచ్చుజై మిచ్చులనీధులును సమస్తప్రశస్త నిస్తులాస్తోక
 వస్తువిస్తాల శ్వేతకాయ వాద్ధపికనికాయవాణిజ్య సౌధమంటప వి
 శాలంబగు పాపమునీధియుఁ నచ్చారప్పనివీధియు నాండియప్పమే
 స్త్రివీధియు వెంకటాచలమొదలివీధియుం ద్యాగరాయపిళ్ళవీధి
 యు నిరిశప్పమేస్త్రివీధియును త్తుంగతరాభంగ శృంగశృంగారమే
 దురాది కేశవహరిభవనమంగళంబగు ముంగమ్మవీధియు ముక్కు
 ముత్యా నెంకటాచలము పార్థసుబ్బరాయమొదలివీధియుఁ బెడ
 గుంట్లవీధియు నూతభవనంబులచే దట్టంబై ధర్మరాయ దేవసద
 నంబుసకుంబట్టగు మిట్టవీధియు మారుకట్టనుంగలిగియుండునందు

కచ్చాలేశ్వరప్రకరణము-సప్తదశము.

శా. కచ్చాలేశ్వరు నాలయాంతరమునం గన్పట్టుదీపచ్చటాం
 చచ్చారుచ్చవిఁగాయమానములపంచక్షేత్రేలునచ్చాచ్చతో
 ద్యచ్చిత్ర ద్యుతిమించు కంచములసాంద్రీచ్ఛాయజాజానవి
 ద్యుచ్చకా భగనందదీశ్వరుని చిజ్జ్యోతిర్మయత్వప్రధల్. 1

మ. నిబిడాలంకృత పుష్పదామకములు స్థిలద్వితానాగ్రలం
బబహుస్థార విచిత్రకాచమయ దీప్యదీప్యయంత్రచ్ఛటా
స్తబకంబుల్కు దళీప్రకాశఘటితస్తంభంబులై పందిరుల్
ప్రేమలుం దద్విభు నుత్సవంబులఁదలంపం బుష్పప్రక్రియన్.

పగడాలవీధిప్రకరణము-ఆప్టాదశము.

మ. పొగడొందుం బగడాలవీధి నగరింబొల్పారి ముత్యాల పే
టఁగళాకల్పము నానలృగృహకూటస్థార శాలోచ్చ సౌ
ధగణాకీర్ణము భూప్రోతవణిగత్రాల ప్రకీర్ణార్థ రా
శి గణీయస్తరమై ధనేశ్వరఘనశ్రీమన్నివాసాకృతిన్.

డైమిన్సు జైమిన్సువీధుల ప్రకరణము-ఏకోనవింశము.

మ. వెలయన్ బుట్టలబోలిమస్తములటోకీలొప్పఁ జిత్రంపుబొం
తలు నెమ్మేనులుగప్ప లాగులు పదద్వంద్వంబులొజ్జేర్ప వే
డ్కులు సేయుంపుర శ్వేతకాయచయమాడై మిన్సుజై మిన్సువీ
ధుల నంభోనిధిఁబాసి యందలరువాధోమానుషప్రక్రియన్.

వేశ్యాప్రకరణము-వింశము.

శా. ఇంపునొంపును బెంపునంపద నిలింపై గాతులగ్గింపఁగా
శంపభల్విలసన్నఖంపచకుచ ల్చంపేయ నాసల్చల
ర్ఘుంపాతాళవనోజ్ఞనాట్యభరతాచార్య స్తుతశ్రీల సూ
ర్యంవశ్యల్పరి వేశ్యలుందురు ఘనంబౌ నోడకాల్వీధిలోన్.

సీ. పెదవిమెదల్చిరా మృదులపల్లవరాగ

తుములమరందబిందువులుచిందుఁ

గన్నులల్లార్చిరా కమలకాండోజ్జ్వల

త్పలశిలీముఖవిభావములుగురియుఁ

గాలుకదల్చిరా కలహంసకక్వాణ

కమనీయలాస్య వైఖరులునెరయు

గేలునులంచిరా కెసలయదాగబుజు

లీలాభినయసముల్లేఖలలరు

గీ. మేనుమెలగించిరా సరసానుబంధ

రతిమనోజ్ఞాంతరంగహారములువలు

వెలయు చిత్పరినోడకాల్వీధిగోన

జెలగు వెలయాండు స్మరజయశ్రీలుగారే.

2

మ. లలితామూల్యతనూవిలాస గుణకాలం బుల్బసారిగిచియు

జ్వలనై పథ్య మనోజ్ఞవిభ్రమమునెంచండిముగ్ధాగూర్చియా

వలితాపాంగ శిలీముఖావళి ముననాతంబు వేటాడు న

ట్లలరుస్సంజలనిల్చి వాకిభుల వేశ్యావారమవ్వీధిలోన్.

3

మ. కలగానామృత వృష్టిగంబములు శౌఖాపత్రపుష్పచ్ఛటా

కలనన్నించగ లాస్యవిభ్రమ కలాకల్పంబులస్సభ్యులు

జ్వలచిత్రాక్షితి బూరజేయుదు రుదంచల్లీలనవ్వీట వే

శ్యలు నానాసభల స్మనోభవ్రువి మాయామంత్రశక్తుల్బలెన్ 4

రాక్షసాంగార ప్రకరణము-ఏకవింశము.

గీ. పురిని ముత్యాలపేటకుత్తరమునందు

గోటకడరాక్షసాంగార కూటతతులు

కొండలనలొప్ప తన్మస్త్రోడకలన

బుడమి సీలాగబరియంగు బొలుపుగాంచు.

1

చెన్నపురీవిలాసము.

కప్పలపోలి సెట్టివీధీప్రకరణము-ద్వావింశము.

- మ. ప్రాణతింపందగి యొప్పునప్పురిని గప్పల్పోలి సెట్టిప్పవీ
ధిని నాముతైపువేట నాభియనబందీగ్రాహముల్చేసి కా
ర్కొను టాటోటులు జరులుం గలహకారుల్లోనుగాఁబట్టిమే
ల్లను కొత్తాలుది కొల్వుకూటమది సాక్షాన్దండనీతిస్థితికా. 1
- చ. చలిగొనుచేమగోగవిసి శాకినిమున్దయు మెంతిచుక్క బ
చ్చలులును దోసమావి పనసల్చిఁకాకిఁగొట్ల బీరవం
గలు సొరగుమ్మడుల్కదలి కాయలుచిక్కుడుకాయలాది కూ
రలుమఱిమాంసముల్పలుదెఱంగులుపొల్పుగుమారుకట్టునన్. 2

బందీశాలాప్రకరణము-త్రయోవింశము.

పంచపాదిమ త్రేభము.

- ప్రకటాటోప భయంకరంబు వికటప్రాకారగుప్తంబు దీ
ప్రకవాటంబు బహిర్విటంకతటలంబ ప్రాణస్మాత్పాశయం
త్రకలాపంబు నివాతకూట పటలాంత్రసప్తబందీరసం
ఘకరోరంబటు యొప్పుప్పరి జయల్భానాయుముత్యాలపే
టకు దగ్భాగమున న్మహానరకవాటప్రోత్కటాభీలమై. 1
- మ. మలమూత్రాక్తమలీమసాంగులు పరిష్కానాస్యనిమ్నాక్షులా
విలలోలప్రవిక్రీర్ణ కేశభరులు ద్వేలాంత్రమంత్రాభగా
త్రులు జీర్యస్మలినాల్పకర్పట పరీతుల్గానబందీలు నా
కులతంజెంది వసింతురందు : రకః : భృజ్జనప్రేక్ష్యతా. 2